

Pojedini brojevi:	Mjesečna pretplata:
U Beogradu i u krajevima zapovjednim od n. i kr. lista po cijeni od 8 helera	U Beogradu i u krajevima zapovjednim od n. i kr. lista po cijeni i doplatu po 2-50
U Hrvatskoj, Slavoniji, Bosni i Hercegovini i Dalmaciji po cijeni od 10 helera	U Hrvatskoj, Slavoniji, Bosni i Hercegovini i Dalmaciji po cijeni i doplatu po 3-00
Izvan ovog područja po cijeni od 12 helera	U inostranstvu 4-50

Oglasi po cijeniku.

Uredništvo: BEOGRAD, Vuka Karadžića ul. broj 10. Telefon broj 83.
Uprava i primanje pretplate: Topličkih venac broj 21. Telefon broj 28.
Primanje oglasa: Kneza Mihajla ul. broj 38. Telefon br. 245.

ZBOG DANAŠNJEG PREVIŠNJEG RODJENDANA NJEGOVOG VELIČANSTVA CARA I KRALJA KARLA IZACE NAREDNI BROJ NAŠEGA LISTA SUTRA, U SUBOTU, POSLIJE PODNE.

Ratni izvještaji.

Izveštaj austro-ugarskog glavnog stožera.

Kb. Beč, 16. avgusta.
Istočno bojište:
Front maršala pl. Mackensena:
Istočno od Marascescia bacile su njemačke pukovnije neprijatelja preko Sereta, kod čega je zarobljeno preko 3500 neprijateljskih vojnika, a zaplijenjeno je preko 50 mašinskih pušaka. Kod Straoaniana slomili su se teški neprijateljski napadaji, koji je neprijatelj podržavao jakim pojačanjima.
Front general-pukovnika nadvojvode Josipa:
Na gornjoj Susiti odstupio je neprijatelj sa visina istočno od Racoasa-e i istočno od Soveje. Honvedske pukovnije zaposjele su brdo Resboitulu.
Front maršala princa Leopolda bavarskog:
Nema osobitih događaja.
Talijansko i balkansko bojište:
Nema ništa da se javi.
Načelnik glavnog stožera.

Naš previšnjji vojni gospodar.

U ovo vrijeme velike i sudbonosne borbe za budućnost naše ljubljene otadžbine, ne preostaje nam vrijeme za mirna i mudra razmatranja. Bez obzira na vrijeme i prostor bijesni divovska borba, koju pobjedonosno vodimo protiv svijeta neprijatelja, bijesni i priniče se svom odlučnom kraju, ali silna ona ždrijela, koja bacaju u neprijateljske redove smrt i propast, pucaju danas i u slavu našeg opšte ljubljenog previšnjeg vojnog gospodara, a urnebesno „Hura!“ naših pobjedonosnih četa na istočnom i nepokolebljivo odlučnih na južnom frontu pozdravlja danas nosioca starodrevne krunice nadvojvodskog Habsburškog doma, koji danas na 17. avgusta slavi svoj rodjeni dan.
Kada je Njegovo Veličanstvo stajalo u skrušenoj molitvi na samrtnoj postelji svog blaženopočivšeg carskoga strica, izvinula se iz Njegovih grudih topli molitva na gospodara cijeloga svijeta za mir. I u ovoj čežnji za mirom, stavio je naš car i kralj

Početak druge velike bitke u Flandriji. — Rumunji odbačeni preko Sereta. — Englezi odbijaju papinsku ponudu za mir.

u zajednici sa svojim visokim saveznicima ponudu za mir, koja je proizlazila iz Njegovog čistog kršćanskog srca, ali koju su naši neprijatelji sa preziranjem i ruglom odbili. Na ovaj način morao je rat da traje dalje, morale su se donošati nove teške žrtve u krvi demonu ljudske pokvačenosti i podlosti, koja imade svoje sjedište u londonskoj City i koja u svojoj ludoj zaslijepljenosti nastoji, da cijeli svijet stavi u službu anglo-amerikanskog kapitala. Polovina svijeta je u plamenu i uvijek novu hranu topovima, koju skupljaju u zakutcima cijeloga svijeta, bacaju naši neprijatelji zaslijepljeni bijesnilom i mržnjom protiv čeličnih zidova naših frontova, koji ne samo prkose svim napadima, nego kad je potreba, kreću i naprijed, uništavajući sve što bi pokušalo, da im stane na put.

Ali mi vojnici, koji smo od prvoga dana vjerovali u pravednu stvar naše otadžbine, u čistoću naših prava i dužnosti, upiremo puni pouzdanja svoje poglede u muževe, koji nas vode od početka od pobjede do pobjede, i između kojih se osobito ističe sjajna prilika našega previšnjeg vojnog gospodara, muža, spremna na mir ali i sposobna za pobjedu. Naša srca bila su njegova još onda, kada je kao prijestolonasljednik dijelio s nama sve ratne opasnosti i kad smo se grijali na sjajnoj toploti njegovog plemenitoga srca. Još više bila su naša srca njegova u času kada je povjerenjem pokojnog cara i kralja Franje Josipa stupio na čelo vojske i vodio nas od pobjede do pobjede, kada smo se s njim spuštali sa visokih Alpi, da pravimo račun sa našim najpodlijim neprijateljem i tada je provijavao među nama duh nadvojvode Karla i Radetzkioga, a u našem logoru je bila opet ona stara Austrija, za koju se prorokovalo: Austria erit in orbe ultima.

Još se ne vidi kraj ovom ratu i ko zna koliki će od nas još da junački pogine na bojištima, koji danas pozdravljamo i slavimo našeg cara i kralja, našeg previšnjeg vojnog gospodara, prije nego što ćemo izvojevati mir, mir, koji je potreban našoj djeci i unučadi, da oni barem u miru i marljivom radu postignu onu sreću, koju mi danas smijemo da gledamo u velikoj daljini, u običanoj zemlji. Ali bez obzira što će nam donijeti budućnost, bez obzira na sve teškoće, koje nam predstoje, mi ne klonemo i nećemo popustiti, nego vjerni svojoj zakletvi boriti se do kraja i do posljednjeg svog daha:
„Blago, život sve za cara,
Sve za cara i za dom!“

Papinska akcija za mir.

Engleska štampa protiv papinske note.
Kb. London, 16. avgusta.

„Daily Mail“ pišući o papinskoj noti za mir veli, da su uvjeti koje predlaže papa apsolutno neprihvatljivi, pa nema sumnje, da se tu radi o jednoj austro-njemačkoj osnovi.
„Daily News“ piše, da je izvan svake sumnje, da je papinska nota inspirirana od strane austro-ugarske monarhije. U noti nema ni govora o zahtjevima Srba i Rumunja na Balkanu. Ali na svaki način mora se uspostaviti stanje, koje će garantovati mir Evropi.

Stanovište američke vlade.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“)
Rotterdam, 16. avgusta.
Prema vijestima Reuterovog ureda iz Washingtona, nije američkoj vladi još u cijelosti poznat sadržaj papinske note, ali je već sada izvan svake sumnje, da će jednako američka vlada, kao i sve vlade sporazumnih država prijeći jedinstavno preko ove note.

Iz današnje Rusije.

Bivši car Nikolaj prevezen.
Kb. Petrograd, 16. avgusta.
Reuterov ured javlja, da su bivši car Nikolaj i cijela carska porodica potajno prevezeni na 14. ovog mjeseca na mjesto, koje nije nikome poznato. Ovo je provedeno po nalogu provizorne vlade, bez znanja i pitanja radničkog i vojnog savjeta.

Kb. Kopenhagen, 16. avgusta.
„Extrablade“ javlja, da je ruski car prevezen u Tobolsk.

Finansijski položaj Rusije.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“)
Kopenhagen, 16. avgusta.
Kako se iz Petrograda javlja, iznose svote, koje je do sad Engleska pozajmila Rusiji, 12.500 milijuna franaka. — Bivši ministar finansija Singarev je rekao u svom govoru, da se Rusija samo nekim čudom može spasiti sadanje finansijske krize. Dnevni ratni izdaci su iznosili 50 milijuna rubalja, i dnevno se povećavaju a za njih nema nikakvog pokrivača. U početku rata je štampano dnevno 35 milijuna papirnih rubalja, a sad 55 milijuna. — Prije je u štampariji za novac bilo zaposleno 750 radnika, a sad 8000. U toku od četiri mjeseca je nova vlada povećala teret duga Rusije sa četiri milijarde. Poslije rata će Rusija morati plaćati samo na ime kamate 2½ milijarde rubalja.

Preuredjenje ruske vojske i mornarice.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“)
Stockholm, 16. avgusta.
„Ruskij Invalid“ javlja o skorom dolasku naročitih mislija iz Francuske, Engleske i Amerike u ruski glavni stan. Na čelu francuske vojne mislije nalaziće se vjerovatno general Pau. One će učestvovati u preuredjenju ruske vojske; engleska mislija će preurediti rusku mornaricu, a američka mislija učestvovati kao savjetodavna u pitanjima saobraćaja i naoružanja.

Kornilov na djelu.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“)
München, 16. avgusta.
Jednom dnevnom zapovješću pozvao je general Kornilov sve vojnike, časnike i generale da neodložno napuste svaku djelatnost u političkim, društvenim i opštinskim organizacijama, pa da se upute na front. Ko do 15. o. mj. ne bude kod svoje četne jedinice, smatraće se kao da je pobjegao iz vojske.

Preustrojstvo ruske vojske.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“)
Rotterdam, 16. avgusta.
„Daily Chronicle“ javlja iz Petrograda: Jedno obavještenje ministra vojnog zastupnicima listova izjavljuje, da će vojsci biti potrebna počivka od šest mjeseci radi preustrojstva i da se postavi u položaj potpune spremnosti.

Skupština svih stranaka i korporacija.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“)
Lugano, 15. avgusta.
„Corriere della Sera“ javlja iz Petrograda: Ministarski savjet je konačno zaključio da sazove u Moskvu za 2. septembar skupštinu zastupnika svih stranaka i korporacija.

Nemiri u Kronstadtu.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“)
Stockholm, 15. avgusta.
Prema vijestima, koji su ovamo stigle, 20.000 mornara, koji stoje na strani „boljših“, posjeli su Kronstad. Vlada je blokirala Kronstad. Ona se nada, da će ga za 4—5 sati zauzeti.

Pokret za mir.

Stockholmska konferencija održaće se moguće u Christianiji.
Kb. Bern, 15. avgusta.

Prema izvještajima ovdašnjih novina iz Londona javlja „Morning Post“ iz Stockholma, da švedska vlada nije htjela da ustupi prostorije za održavanje stockholmske konferencije. Prema tome nije isključena mogućnost da će se konferencija održati u Christianiji ili drugom kojem skandinavskom gradu.

Stockholmska vijećanja.

Kb. Stockholm, 15. avgusta.
Poslije podne sastao se na vijećanje holandsko-skandinavski odbor da raspravi sadanje položaj. U ruskim socijalističkim krugovima izazvalo je zaključak sporazumnih vlada veliku neprijatnost. U samim krugovima „manjših“ vlada veliko ogorčenje protiv držanja Kerenskoga, ako bi se obistinile izjave Lloyd Georgea. Ovo se smatra izdajom, jer je Kerenski sam član radničkoga vijeća. U krugovima „boljših“ postoji mnijenje, da je zbog zaključka sporazumnih vlada uzdrman položaj Tereščenkova.

Zaključci engleske radničke stranke.

Kb. London, 15. avgusta.
Izvršujući odbor radničke stranke stvorio je zaključak kojim se izražava povjerenje Hendersonu. Odbor će na 21. o. m. predložiti konferenciji na prijem slijedeći zaključak: Konferencija ostaje kod uvjerenja da je potrebno, da i engleska radnička stranka bude zastupljena na stockholmskoj konferenciji i to s razloga da se mnijenje stranke ne bi krivo shvatilo i nepravilno izlagalo. Skupština prima sa sažaljenjem do znanja, što je vlada izjavila odluku, da neće izdavati putnice za Stockholm, pa stavljajući prijedlog, da se u tome pravcu preduzmu koraci kod vlade.

Podlistak.

Bogoslav K. Jošć:
Stari naši graničari.

Bilo je to krajem jula 1914., pred početak velikoga svjetskoga rata. Došlo naredjenje o djelimičnoj mobilizaciji. U gradovima se to objavilo plakativima, u selima su kraljevi poziv pod oružje objavljivali narodu telali. Uzurbalo se sve...
— Mobilizacija! Car poziva svoje junake pod uzvišeni barjak, u borbu za otadžbinu! Išao je glas od usta do usta, od sela do sela, od koljebe do koljebe, i sve se spremalo, da se odazove tom najvišem pozivu, na izvršenje svoje dužnosti. Opraštao se muž od žene, otac od sina, vjerenik od vjerenice. Peklil se kolači, pakovala slanina — za put milima i dragima, što će već sutra puškom na dušmana. Razumije se, bilo je i suza i dirljivih prizora. Ta ljudi smo, a krv nije voda...
No ima jedno mjesto, gdje suza ipak nije bilo, gdje su na glas o mobilizaciji zazvonila sva zvana, od dragosti zakucala sva srca, gdje se orila vesela pjesma kao na najveći praznik... Lilo je to u kršnoj Lici našoj — kod starih graničara naših, ondje gdje seljak u šakama nosi zemlju, da je zagradi kamenčićima od bure i oluje na vrljetima svojim... Ne, ondje nije bilo suza, ili, možda ih je bilo, ali to su onda bile samo suze radosti...
I premda se izričito objavilo, da pod oružje imaju pridoci samo poje-

dina godišta pričuvnika, u Lici se na odlazak spremalo sve — počevši od 16-godišnjih dječaka do 70-godišnjih staraca, svak ko je mogao da hoda i drži pušku u rukama.
— Tako je to, kad car zove svoje graničare!... Pa koji graničar na glas o tom da ostane kod kuće?
Kad je došao čas polaska, svrstale su se nepregledne povorke. Pred njima barjaci, za barjacima glazbaši — svirao je svak ko je znao i na čemu je znao —, iza glazbe momci s djevojkama, iza ovih muževi sa ženama i dječom, iza ovih starci sa staričama, — čitavo selo... Zazvonila ponovo sva zvana, zaorila pjesma, silna urnebesna, i povorka se krene put Otočca... Iz svakog sela tako...
— Ta car zove svoje graničare!... Smijeh, veselje, pjesma... Cvijećem i hrvatskim trobojkama okičen, praćen od svojih, kojima je srce polgravalno od radosti, što će njihovi vojne i opet jednom moći da pronesu svijetom slavu roda svoga, polazio je graničar na megdan junaka, da lije krv, da gine ako ginuti se mora...
U Otočcu se silo more naroda... Ne možeš ni proći... Pred kasarnom vreva, opisati se ne da... Svak hoće, da bude prvi...
— Ljudi, šta je ovo? pitali časnici Jelačićevog puka sakupljeni narod... — Car je pozvo svoje graničare! Pa eto, tu smo!...
Uzalud svako dokazivanje da su pozvana tek nekola godišta pričuvnika, a ne i čitav narod, uzalud svaki

pokušaj, da se nepozvani vrata kući... Niko nije htio da sluša...
— Svi mi hoćemo da se bijemo za cara našeg!... odgovaraju pojedinci.
— Svi! Svi! Svi! zaorila za njima ona nepregledna masa.
Mobilizacija na taj način zapinje, red se učiniti mora. Nije druge, mora da uredjuje viši jedan časnik. Čim se on pojavi, nastane tišina. Narod skida kape i sa strahopočitanjem čeka, da ovaj carski čovjek, koji najbolje zna za „red u vojsci“ pouči one svoje niže tamo u kasarni, kako narod ima pravo...
— Ljudi, započime viši časnik, reda mora da bude!...
— Tako je, generale...
— Pridoci imaju samo oni, koji su služili u vojsci i koji su rođeni te i te godine... Ostali neka se vrata...
Zamor... Dalje se riječi višega časnika ne čuju...
— Kući? Zar mi da idemo kući? Da nam se smije svijet?... Graničar da sjedi kod kuće dok drugi bojak biju?... Ne može to da bude...
— Ljudi, opametite se! nastavlja pojačanim glasom viši časnik. Sám car je tako naredio!...
To je upalilo. Kad car nešto hoće, onda graničar sluša...
Zamor se na te riječi utišao, ali je u isti čas nestalo i ranijeg veselja. Ljudi klonuli glave, uzdisali... Na mnogom se oku zacaklila suza... Micao se još nije niko... Ljudi stajali kao ukopani, kao pred nekom zagonetkom...

Odjednom se začuje ponovni zamor... Tamo na desnoj strani gomile gurao se kroz svjetlino stari graničar. Blijed je i uzrujan... Proturavši se kroz gomilu, stupi taj graničar pred višega časnika... Vidi se, da je nekoć bio vojnik...
— Gospodine generale!... započeo on drhtavim staričkim glasom... Gospodine generale!...
— Šta ćeš, govori!...
— Gospodine generale... ovaj... dozvolite da... I starac, koji je sve dotle stajao u vojničkom stavu, u tom času klekne pred časnika... Dozvolite, da vas u ime ovoga naroda umolim za dobrotu...
— Govori starče i ustani... Vojnik pred vojnikom ne kleči...
— Razumijem, generale, ali... eto vidite... ovaj... Vi nas šaljete kući... nas, koji smo uvijek prvi bili na bojištu... nas, koji još nikad nijesmo žalili umrijeti za presvijetloga cara svoga... Zašto to činite? Zar graničar više nije dosvojan da lije krv svoju protiv dušmana kletijeh staroslavne Austrije?... Velite, da car tako hoće... Dobro... ako je to istina, onda... onda, gospodine generale, isporučite starom našem dobrom Frani, da ćemo ga poslušati i vratiti se ojadjena srca, tužni i čemerani... Ali, isporučite mu, da smo mi svi došli na glas, da on nas zove i da nijesmo krivi, što... što eto moramo da se vratimo... Isporučite mu, da ga molimo i čekamo da se udostoji ovo svoje naredjenje preinačiti... pa da

tako i graničar u Njegovoj vojsci uzimogne i opet zauzeti svoje staro mjesto... Gospodine generale...
Viši je časnik obrisao suzu. Potreptao je starca po ramenu i obećao da će tu molbu poštenih graničara dostaviti na podnožje Previšnjeg prijestola...
Onda se povorka za povorkom počela opet da kreće, tužna, bez pjesme i bez svirke... ko na pogrebu kakvom...
A danas, poslije teške tri godine rata, hrvatski su graničari opravdali staro svoje ime. U njihovim se selima i opet ori pjesma, vesela i zanošljiva; pjesma veselja, što graničar može da lije krv svoju, da gine za cara svoga, otadžbinu svoju. Ta se pjesma ori danas i u bojnim rovovima — i ondje na krvavoj Soči, i ondje u rumunjskim klisurama, i ondje u dalekoj Rusiji, i ondje u arbanaskim gudurama. Ta se pjesma ori posvuda gdje imade činih graničara, — ponosnih što im je uspjelo da obrane dom svoj i cara svoga, da proslave ime roda svoga; — svjesnih, da će tako i u buduću da bude, sve dokle zakleti dušmanin ne avidi, da mu je sva muka uzaludna nasuprot takvim junacima, i tako domovini bude osigurana častan mir i bolja, sretnija budućnost...
Onda će se i graničar htjeti da povratu kući svojoj, veselo i zadovoljan, što je i opet jednom izvršio svoju svetu dužnost...

Nov ratni savjet sporazumnih sila.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) München, 16. avgusta.

Kako „Ruski Invalid“ javlja, u mjesecu novembru ce se sastati nova velika konferencija sporazumnih sila, da utvrdi jedinstveni ratni plan saveznika za god. 1918. Tom prilikom ce se u pojednostima utvrditi vojnicka i pomorska pomoc Amerike i ucetvovanje američke vojske.

Amerika u ratu.

Američki ratni budžet.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) München, 16. avgusta.

Ratni budžet Amerike iznosi u tekućoj finansijskoj godini 17 milijuna dolara. Sad se traži novih: dvije milijarde za saveznike, pet milijardi za vojne svrhe, pet stotina milijuna za mornaricu i 150 milijuna za ostale upravne grane.

Poziv narodne vojske.

(Naročiti brzojav „Beogradskih Novina“) Washington, 16. avgusta.

(Reuter.) Javlja se, da ce se narodna vojska, koja ce biti kockom određena, sazvat pod zastavu u septembru.

Italija u ratu.

Dezertacije talijanskih vojnika.

Kb. Berlin, 15. avgusta.

O velikom obimu, koji uzimaju dezertacije talijanskih vojnika, daju novi izvještaji zanimljive pojedinosti. Talijanska socijaliste u Svajcarskoj tvrde, da su se Cadornovi napadi slomili poglavito zbog dezertacija u masama. Od maja je dezertiralo oko 50.000 vojnika, koji su se skrili po brdima i u unutrašnjosti. Moral talijanske vojske je vrlo sumnjiv i bunтован. Opšte je uvjerenje, da neprijatelji Italije nisu Austro-Ugarska i Njemačka, već vlada i novčani ljudi. Jedan doktor, u mirno doba profesor jedne više škole, dezertirao je sa dva druga u Apenine. Ovaj priča, da je tamo našao velike mase vojnika, koji su se nazivali slobodni vojnici ili republikanska vojska. Oni su u svome bjezstvu ponijeli sobom puške i brzometne topove s municijom. Deset hiljada takvih bjeGUNaca stanuju u Apeninima i Abrozima kao i u brdima do Kalabrije. Za njihovu disciplinu veli se da je bolja od one na frontu. Kad je izbila proljetosnja očeniza, pojavile su se najprije dezertacije u većim gomilama, zatim u čitavim satnijama, pa i bataljunima. Medju bjeGUNcima bilo je i časnika. Vlada nije smjela ništa da preduzme protiv tih bjeGUNaca, jer bi inače stalo na njihovu stranu i stanovništvo i vojska, koja bi imala da ih goni.

Neograničeni podmornički rat.

Podmorski rat i južna Amerika.

„Corriere Economico“ od 22. jula upozoruje na to, da je njemački podmorski rat nanio ogromne štete južno-američkom izvozu. Neocjenjive količine kave, kakao, gume i t. d. leže nagomilane u brazilijanskim i argentinskim pristaništima čekajući — većinom — uzalud na brod. Podvozne cijene su fantastički skočile. Položaj je ovaj još više time pogoršan, što je sa svim nestalo neznanja, koje iz vandalizma uništiti. Jedva je jedna djelimično spašena i predata grčkom muzeumu. Jedan vojnik je naišao na pun čup raznovrsnog starinskog zlatnog i srebrnog novca; ali mu je radost bila uzaludna, jer je njegov zapovjednik, engleski časnik, predao čup engleskom Crvenom Krstu. Sretnije je prošao jedan francuski vojnik pri ko, anju rova u Flandriji. On je naišao na gvozden kovčeg u kome su bile dragulje jedne aristokratske iz doba velike francuske revolucije. Pojed drugula nalazilo se pismo, u kome aristokratkinja veli, da je to dragulje tamo skrila iz bojazni od revolucionaraca. Pošto je u životu potomak te dame, to je dotični časnik uputio sretnog vojnika, da nađeni kovčeg s draguljama i pismom lično preda tom potomku. Ovaj je tim povodom jako bio ushićen i bogato je obdario vojnika.

HALI PODLISTAK.

O slobodnoj volji.

Dr. Kurt Sonnenfeld je pisticlica onih, koji tvrde, da čovjek nema slobodnu volju, pa od svoje strane ovako nadovezuje:

Volja zavisi od jačine pobuda, a ova je nezavisna od volje. Evo jednog primjera. Hoću da ukradem jednu jabuku. Pobuda je njezin prijetan miris, a protivpobuda je strah od sramote i kazne. Tačno osjećam, kako se ta moja volja za krađom jabuke lomi između u tih dviju pobuda, dok najzad jedna od njih ne pobijedi i ne odredi moju volju. Tu još nekako i izgleda prividno, da čovjek ima slobodnu volju; a i, kad sam neiskazano gladan, a pruži mi se prilika da ukradem hljeb, ja ću to bez predomislanja učiniti zato, što je pobuda (glad) tako jaka, da ne trpi nikakav otpor. Volja je dakle proizvod pobuda, nešto od ove zavisno; a slobodna je volja samo uobraženje. Ali, u koliko je to uobraženje jače ili slabije, u toliko je i volja jača ili slabija. U koliko je čovjek manje svjestan da nema slobodnu volju, u toliko je njegova volja jača, i obratno, u koliko je neko više svjestan da nema slobodnu volju, u toliko je njegova volja slabija. Volja se jata u neprestanoj borbi protiv prepička; ali savršeno slobodna volja je izvan čovjekove moći.

Nalasci u rovovima.

Za vrijeme ovoga rata naišli su vojnici pri kopanju rovova na razne rijekosti i dragocjenosti. Na ostrvu Lemnosu naišli su engleski vojnici na mnoge starinske statue, ali su ih, koje iz

švedskih i holandskih trgovačkih brodova. Prije kratkog vremena plaćena je najviša cijena za tovar žive stoke do Geneve, i to 1587 lira prema 60 lira u redovnim prilikama, a očekuje se da će se podvozna cijena još povećavati.

Nemiri u Španiji.

U Madridu vlada mir.

Kb. Madrid, 15. avgusta.

Ministarstvo unutrašnjih poslova javlja: Čete su ugušile nemre, koji su bili izbili u raznim krajevima Madrida. Vlada vjeruje, da će poslije podne red biti svuda povraćen.

Tražo se:

Društvo Crvenoga Krsta u c. i k. VGG/S. poziva radi primanja novca niže imenovana lica, ako su u Beogradu, da se jave lično sa legitimacijom (prijavnom listom), inače da pošlju svoju tačnu adresu i označe najbližu poštu, koja prima novac uputnicom.

I. Zastupniku blagajnika Društva Crvenoga Krsta u c. i k. VGG/S. g. dru. Marku T. Leku, profesoru, Beograd, Vatrogasna ul. 15, I. sprat, svakog radnog dana od 2—4 sata poslije pođne, sa pozivom na broj, koji se pred svakim imenom nalazi:

Do broja 2448.

A.

Broj 2191 Ajdačić Kostja, nadzornik fabr. duvana; 2176 Aksentijević Desanka g. dja, bakalska radnja; 2193 Aksentijević Ljubomir, carin. revizor u penz.; 1848, 647,473 i 2195 Aleksić Dušan, prakt. min. fin.; 2194 Aksentijević Miljko, carin. revizor; 340, 588 i 1100 Anastasijević Svetolik, sres. čin. u penz.; 2197 Anđelić Mileva, udova penzionerka; 2198 Anđelić Mileva, čin. min. fin.; 2122 Antić Sina, Topčiderska ul. 25; 460, 545 i 2199 Antonijević Jovan, sresk. načeln. u penz.; 2142 Antonović M. Katarina, Daničićeva ul. 27; 2200 Arsić Katarina, čin. monop.; 1094 i 2202 Atanacković Milovan, sekr. u penz.; 2201 Atanacković Mita, pošt. čin.; 2189 Avramović Gjurje; 2190 Avramović Nastas, nadzorn. fabr. duv.;

B.

Broj 2203 Radnjevac Mileva Svetol. supruga, pores. čin. Stepojevac; 2204 Bajčić Milan, čin. u penz.; 2205 Balugđžić Katarina, čin. min. narodn. privrede; 2206 Bandžević Nikola, učit. gimnaz. Kumanovo; 2207 Belopavlić Gligorije, sresk. kapet. u penz.; 2208 Berić Gjurje, poslužit. min. fin.; 2209 Bogdanović Ilija, poslužit. pošte; 2210 Bogdanović Milan, kontr. pošte u penz.; 2211 Bojičić Jevta, raden. markarnice; 2150 Borisavljević Milenko, Rajčevića 2; 2212 Borisavljević Miloš, čin. monopola; 1128 i 2213 Bračinac Lazar, pošt. čin. u penz.; 2175 Brkić Selena, Zlatiborska 52; 2215 Brzaković Milan, poslužit. Univerzit.; 2165 Bošnjaković Jovan, Kralja Milutina 97; 2216 Burinčić Dimitrije, sresk. ekonom u penz.;

C.

Broj 2435 Cvetanović Cedomir, poslužit. min. fin.;

Č.

Broj 2158 Čurčić M. Kosta, Skenderbegova 11.

Č.

Broj 2167 Čermetić Jelka, Dubljanska 132; 2169 Čumić Jelena, Bolnička 20;

D.

Broj 2181 Davičo Halima porodica, biv. advokata; 2232 Desić Milan činovnik carinarnice; 2170 Devedjerski Aleksandar, Knjičaninova 14; 2233 Dimitrijević Dragutin, poslužit. monop.; 1110, 914 i 2234 Dimitrijević Gjurje, sres. načeln.; 2235 Dimitrijević Jovan, nadzorn. fabr. duvana; 2185 Dimitrijević „Duja“ Milan, advokat; 2238 Dobrić Marka, poslužit. narodn. skupštine; 2239 Dragutinović Jelena, čin. monopola; 2241 Dundjerski Mihajlo, čin. monop.;

Gj. X. ab

Broj 2242 Gjurjević Božidar, faktor državn. štamp.; 2244 Gjurjević Dušana, porodica, pošt. kontrol. Mišarska 5; 265, 1926 i 2243 Gjurjević Gajja, križač fabr. duvana; 2245 Gjurjević Jovan, poslužit. II. beograd. gimnazije; 2247 Gjurjević Mihajlo, čin. monopola; 2134 Gjurjević Natalija udova, Beogradska 44; 2248 Gjurjević Ruža Jovana prof. Niš, Nišavska ul. 3; 2249 Gjurjević Todor, kapet. u penz.; 1928 i 2250 Gjugjanović Zorka, nadzorn. fabr. duvana; 2251 Gjurjić Milan, poslužit. min. pravde; 1074 i 2252 Gjurjić Pavle, poslužit. narodne skupštine; 1931 i 2253 Gjurjić Jevrem, pisar monop. uprave;

F.

Broj 2128 Filipović Persa, Kralja Aleksandra 143; 2428 Filipović Petar, nadzorn. monop.; 2429 Filipović Tanasije, marveni lekar u penz.;

G.

Broj 2146 Gavričević Anka, Prištinska 43; 2225 Gavričević Jovan, pošt. kondukt. u penz.; 2226 Gavričević Miloš, carin. revizor; 2166 Gavričević Ružica M., Kralja Aleksandra 61; 2143 Gligorijević Sime Mileva, Resavska 78; 2227 Gligorijević Milosava, čin. min. fin.; 2229 Grijčić Mihajla porodica faktora, Pop Lukina ul. 19; 2228 Grijčić Vojislav porodica magac, Pop Lukina 19; 582, 383, 1436 i 2230 Gudović Milica, prakt. min. fin.;

H.

Broj 2431 Hadžić Olga, raden. Markarnice; 2433 Hrnjiček Andra, carin. revizor; 2434 Huter Jovan, carin. čin.;

I.

Broj 2262 Ignjatijević Ljubica, čin. monop.; 2263 Ignjatijević Ljuba, križač duvana; 2264 Ilić Dragomir, knjigov. u penz.; 2131 Ilić Ljubica; 2265 Ilić Milovan, preds. suda, Nova Pazar; 2266 Ilić N. Petra porodica, prof., Skenderbegova 23; 2261 Ivanović Mitoš, poslužit. min. fin.;

J.

Broj 2267 Jagodić Ilija, kasacion. sudija u penz.; 2184 Jakić Čincar-Janković Mita; 2145 Jančić Sofija, Kralja Aleksandra 51; 2284 Josipović Zivka porodica, sres. ekonom. Sopot; 2120 Jovanović Anastasija, Studenička 55; 2268 Jovanović Dimitrije, poslužit. narodne skupštine; 2269 Jovanović Dobrovoje, telegraf. u penz.; 2272 Jovanović Dj. Katarina, učit. u penz.; 2273 Jovanović Ljubomir, elektrotehničar; 2441 Jovanović Mica Dž. Djoke iz Vrnjaka; 2276 Jovanović Mihajlo, sres. čin. u penz.; 2274 Jovanović Milica, prakt. min. fin.; 2275 Jovanović Milutina, okružn. ekonom u penz.; 2277 Jovanović Nikola, poslužit. min. fin.; 2279 Jovanović Stevan, čin. u penz.; 2278 Jovanović Svetislav, prakt. monop.; 2280 Jovanović Todor, poslužit. monop.; 2282 Jovanović Tome porodica, pošt. čin. Molerova 93; 2271 Jovanović Živojin, račun. kontr. u penz.; 2283 Jović Daniš, direktor narodne biblioteke.;

K.

Broj 2285 Kalajić Sreten, carin. čin. u penz.; 2124 Kašenberg Magdalena, Cara Uroša 20; 2130 Kaplarski Zorka, Topč.

spjelo je redarstvo te je uzaptilo pečenje i torte i sve dragocjenosti prenelo u Lazareto, što je naravno svatove jako ožalostilo i što će domaćinu još dati prilike da pred sudom odgovara.

Savremeno sredstvo za sklapanje brakova.

Ured za razdavanje životnih namirnica opštine grada Strassburga zaključio je, da se mladim ljudima, koji sad stupe u brak, izdaje za vrijeme 6 šest sedmica, dakle za trajanja „medenog mjeseca“ dvostruka količina životnih namirnica.

Za „patriotsko“ djelo tri godine robije.

Ne davno imala je u Parisu da odgovara pred sudom jedna babcica, za koju se ispostavilo, da je mnogim damama „pomogla“ da ne radjaju. Babcica se branila, da ona vrši pošteno i patriotsko djelo, jer — veli — kud bi s tolikom djecom u ovim oskudnim vremenima? Njezin branilac do duše nije mogao da se stavi na isto gledište, već je dokazivao, da je ona davala svojim mušterijama nevine napitke, koji nijesu imali poželano djelovanje, zbog čega su je ove upravo i tužile. Ona je dakle samo varala svoje mušterije, jer su se njome redovno radjala; a da ih je odbijala, mušterije bi otišle drugim babcicama, koje bi djecu faktično lamale. I po njegovom je mišljenju optuzena vršla „patriotsko“ djelo; a sud je bio tako mlakostiv, te je osudio samo na tri godine robije.

derska 25; 2287 Karapešić Mihajlo, carin. čin.; 2288 Kijametović Marica, telefonski, Vučićina; 2289 i 1177 Klajić Vladimira, nadzorn. fabr. duv.; 2290 Knežević Panteleja, sres. kapet. u penz.; 2293 Kokić Mica, raden. Markarnice; 2294 Kostić Leposava, učit. u penz.; 2291 Kovačević Natalija, prakt. min. fin.; 2292 Kovačević Stevo deca, nadzorn. fabr. duvana, Mišentijeva 6; 2296 Krstić Aleksandar, blag. min. fin., Kumanovo; 2297 Krstić Dr. Mišan, suplent, Kragujevac; 2129 Krtničić Ivana udova, Kataničeva 21; 2298 Kuzmanović Milan, nadzorn. fabr. duvana; 2299 Kuzmanović Spasoje, poslužit. narodn. skupštine.;

L.

Broj 2300 Laburić Aleksandar, poslužit. min. fin.; 2141 Lazarević Anđelića, Vrtljarska 28; 2148 Lazarević Jelica udova, Lauđanova 75; 2301 Lazarević Jovana, okružn. načeln. u penz.; 2123 Lazarević Jovanka, Cara Uroša 22; 2302 Lazarević Svet., porodica arhivara, Braća Nedica 17; 2303 Lazić Filip, pores. čin. u penz.; 2183 Levi Gavrilo, advokat; 2306 Lukić Radovan, poslužit. min. fin.; 2126 Luburić Kosara, Ratarska 54; 2127 Lukić Anka, Hadži Djerina 23; 2180 Lukić Kata, obuč. iz Sapača u Beogradu; 2151 Lukić Katarina udova Nikole, preduzičaća.;

M.

Broj 2321 Mačajeva Darinka, učit. u penz.; 2308 Majner Ivan, pores. čin.; 2307 Majner Pavla porodica, škol. inspektora, Svetoga Prohora ul. 17; 2309 Maksimović Antonije, poslužit. monop.; 2310 Manić Dragutin, poslužit. narodne skupštine; 2311 Manojlović Milenko, knjig.; 2312 Marić Angelina Božidara, poslužit. univerziteta; 2444 Maričić Kosta, Zarkovo, srez vrtčarski; 2313 Marjanović Vojislav, sres. kapet. u penz.; 2133 Marjanović Marija, Senjak 11; 2314 Marković Aleksandar, prakt. držav. kontrolor; 2315 Marković Arandjela porodica, poslužit. pošte, Jove lica ul. 75; 2316 Marković Milenija, raden. fabr. duvana; 2154 Marković Vanka, Grobljanska 2; 2149 Martinović Mileva, Topčidersko Brdo 16; 2318 Matić Kosta, carin. revizor; 2319 Matić Ljubiša, poslužit. monop.; 2317 Matijević Sina, kapet. u penz.; 2339 Mičić Radovan, račun. kontrol. u penz.; 2340 Mihajlović Dragutin, nadzorn. stovar. duvana; 2341 Mihajlović Djordje, poslužit. min. fin.; 2342 Mihajlović Jelena, penzionerka; 2343 Mihajlović Jovan, srez. kapet. u penz.; 2344 Mihajlović Kosta, poslužit. monop.; 2345 Mihajlović Miloje, poslužit. monop.; 2346 Mihajlović Ružica, prakt. monop.; 2347 Mihajlović Stana, prakt. držav. kontrole; 2322 Mijatović Uroš, poslužit. pošte; 2323 Mijović Mihajlo, sres. kapet. u penz.; 2324 Miladinović Aksentije, sres. čin.; 2325 Milanović Manojlo, čin. min. fin.; 2326 Milanović Miladen, nadzorn. fabr. duv.; 2328 Milić Mihajlo, kapet. u penz.; 2329 Mišević Stana, učit., Valjevo; 2331 Miloradović Jelena, carin. prakt.; 2182 Milošević Voja, advokat; 2163 Milovanović Anica Sret., Vrtljarska 52; 2330 Milovanović Milka, poslužit. min. fin.; 2332 Milutinović-Trebinac K. Mileva, učit. u penz.; 2333 Miljević Obrad, poslužit. monop.; 2139 Miljković Kosta, Hadži Prodanova 14; 2334 Miljković Velimir, poslužit. monop.; 2348 Mišić Jovan, telegraf.; 2335 Mitić Vladimir, poručn. u penz.; 2336 Mitrović Aleksa, nadzorn. fabr. duvana; 2337 Mitrović Božidar, učit. u penz.; 2349 Mladenović Miladin, poslužit. narodne skupštine; 2350 Molerović Dimitrije, blagajn. u penz.; 2351 Molerović Dragutin, prakt. monopola; 2352 Momirović Jovan, poslužit. skupštine.

N.

Broj 2353 Natić Nikola, pošt. kontr. u penz.; 2354 Naumović Mileva, carin. čin.; 2356 Nedić Božidara porodica, upravn. voćar. škole, Smederevo; 2153 Nedović B. Jelena, Mokroluška 8; 2355 Negošćac Mihajlo, carin. čin.; 2357 Nestorović Dimitrije, prakt. monop.; 2358 Nešić Arandjel, poslužit. monop.; 2359 Nešković Z. Miloje, ekonom. čin. Topčider; 2360 Nešković Ruža, telefonski.; 2156 Nikolić Jelena, Glavaševa 8; 2362 Nikolić Ostoja, fačun. kontr. u penz.; 2363 Nikolić Steva, marveni lekar; 2365 Novaković Petar, car. poslužit.; 2366 Novaković Rista, poslužit. min. fin.; 2367 Novaković Timotije, major u penz.; 2364 Novaković Vidosava, čin. držav. kontrol.

O.

Broj 2369 Ostojić Milica, telefonskinja; 2370 Ostojić Radisava deca, penzionera; 2368 Ostojić Vasilija, telefonskinja.;

P.

Broj 2372 Parezanović Petar, nadzornik fabr. duvana; 2373 Paunović Janko, viši intendant u penz.; 2160 Pavlović Milica, Kapetan Mišina 41; 2186 Perišić Luke porodica, advokata iz Sapača; 2374 Petković Aleksandar, raden. monopola; 2121 Petković Darinka, Platnarska 9; 2152 Petrović — „Disa“ — Hristina Vlad.; 2375 Petrović Katarina, garderobierka nar. pozorišta; 2376 Petrović Slojan, carin. revizor; 2377 Petrović Jelena, učit. u penz.; 2446 Petrović Spas. Julka, Rajja; 2378 Petrović Katarina, niži pošt. čin.; 2380 Petrović Stevan, knjigovodja monopola; 2161 Petrović Zorka, Beogradska 23; 2144 Petrović Zorka, Vojvode Milenka 12; 2381 Popović Aleksa, mašinista drž. štamparije; 2382 Popović Djordje, pošt. čin.; 2386 Popović Filipa porodica, upravn. pošte, Ivanjica E. Nr. 4; 2384 Popović Ljubomir, pores. čin.; 2385 Popović Petar, suplent; 2383 Popović Zarije, pošt. posluž.; 2387 Prčić Brani-

slava, učit., Aleksinac; 2388 Pajić Mihajlo, upravn. pošte u penz.;

R.

Broj 2394 Račić Draga, telefonskinja; 2389 Radiojević Svetozar, carin. revizor; 2392 Radojčić Jevrem, carin. poslužitelj; 2391 Radojević Radisava porodica, čin. univerziteta; 2391 Radovanović Rista, nadzornik fabr. duvana; 2393 Rajković Ljubica Zdravka, udova pošt. čin.; 2198 Rakića Danica Petra; 2395 Reljić Mata, knjigov. u penz.; 2397 Ristić Ljubomir, pošt. kondukt.; 2445 Ristić Panta, Popović Sopot; 2396 Risti-vojević Nastasija, telefonskinja.;

(Svršice se.)

Koliko lica danas primaju pomoć u Beogradu.

Još od prvih dana opština grada Beograda preduzela je na sebe dužnost pomaganja sirotinje u Beogradu. Ona to čini na razne načine. Sirotinja se pomaže u novcu, u brašnu, u drvima, u besplatnoj ljekarskoj njezi, u besplatnim lijekovima u slučaju bolesti i stalnoj ili privremenoj pomoći. Opština grada Beograda stara se o izdržavanju napuštene djece i pomaže sve humane ustanove, koje se brinu o spasavanju sirotinjskih lica.

Najveća pomoć, koju opština čini sirotinji, to je pomaganje sirotinjskih lica u stalnoj novčanoj pomoći. Broj porodica i lica, koja primaju ovu pomoć raste stalno. Tako danas primaju stalnu opštinsku pomoć u Beogradu 3.895 porodica, ili 9081 lice.

Prema statističkom pregledu, izrađenom od zauzumljivog šefa sirotinjskog odjeljenja opštine grada Beograda broj članova porodica, koje dobijaju stalnu opštinsku pomoć kreće se ovako:

U prvom reonu opštine grada Beograda primaju stalnu opštinsku pomoć: 128 porodica sa 2 člana u porodici; 76 porodica sa 3 člana u porodici; 61 porodica sa 4 člana u porodici; 26 porodica sa 5 članova u porodici; 12 porodica sa 6 članova u porodici; 3 porodice sa 7 članova u porodici i jedna porodica sa 8 članova u porodici; te 114 samaca i samica. Prema tome u ovom reonu prima 421 porodica pomoć sa 1074 lica.

U drugom reonu primaju stalnu opštinsku pomoć 58 porodica sa 2 člana; 74 porodica sa 3 člana; 34 porodica sa 4 člana; 12 porodica sa 5 članova; 7 porodica sa 6 članova i 2 porodice sa 7 članova u porodici. Samaca i samica 73. Dakle ukupno u ovom reonu 260 porodica sa 673 lica.

U trećem reonu primaju stalnu opštinsku pomoć 54 porodice sa 2 člana; 33 porodice sa 3 člana; 17 porodica sa 4 člana; 10 porodica sa 5 članova u porodice sa 6 članova; te 93 samaca i samica. Ukupno 211 porodica sa 442 lica.

U četvrtom reonu primaju stalnu opštinsku pomoć: 56 porodica sa 2 člana; 32 porodice sa 3 člana; 26 porodica sa 4 člana; 14 porodica sa 5 članova; 4 porodice sa 6 članova i 2 porodice sa 7 članova. Samaca i samica 71. Svega dakle u ovom reonu primaju stalnu opštinsku pomoć 205 porodica sa 507 lica.

U petom reonu primaju stalnu opštinsku pomoć 82 porodice sa 2 člana; 37 porodica sa 3 člana; 29 porodica sa 4 člana; 13 porodica sa 5 članova; 10 porodica sa 6 članova i 1 porodica sa 7 članova; te 138 samaca i samica. Ukupno primaju pomoć u ovom reonu 310 porodica sa 661 licem.

U šestom reonu primaju stalnu pomoć 40 porodica sa 2 člana; 16 porodica sa 3 člana; 11 porodica sa 4 člana; 7 porodica sa 5 članova i 3 porodice sa 6 članova; te 70 samaca i samica. Dakle svega u ovom reonu primaju stalnu opštinsku pomoć 147 porodica sa 295 lica.

U sedmom reonu primaju stalnu opštinsku pomoć 83 porodice sa 2 člana; 38 porodica sa 3 člana; 31 porodica sa 4 člana; 14 porodica sa 5 članova; 4 porodice sa 6 članova; 2 porodice sa 7 članova i 1 porodica sa 8 članova; te 85 samaca i samica. Ukupno u ovom reonu 258 porodica sa 605 lica.

U osmom reonu primaju stalnu pomoć 34 porodice sa 2 člana; 32 porodice sa 3 člana; 20 porodica sa 4 člana; 7 porodica sa 5 članova; 5 porodica sa 6 članova; 2 porodice sa 7 članova i 1 porodica sa 8 članova; te 47 samaca i samica. Svega 148 porodica sa 378 lica.

U devetom reonu primaju pomoć 104 porodice sa 2 člana; 75 porodica sa 3 člana; 29 porodica sa 4 člana; 14 porodica sa 5 članova; 4 porodice sa 6 članova i 2 porodice sa 7 članova; te 149 samaca i samica. Ukupno primaju stalnu opštinsku pomoć u ovom reonu 377 porodica sa 808 lica.

U desetom reonu 43 porodice sa 2 člana; 20 porodica sa 3 člana; 23 porodice sa 4 člana; 8 porodice sa 5 članova; 3 porodice sa 6 članova i 1 porodica sa 7 članova; te 96 samaca i samica. Ukupno 194 porodice sa 399 lica.

U jedanaestom reonu 47 porodica sa 2 člana; 33 porodice sa 3 člana; 20 porodica sa 4 člana; 10 porodica sa 5 članova; 3 porodice sa 6 članova i 1 porodica sa 8 članova; u

CIJENE OGLASIMA:

Osmilina jednog milimetarskog retka (42 mm široko) staje . . . 10 helera
Pripisano: Petina jednog milimetar. retka (70 mm široko) staje . . . 40 helera
Bilješke: Petina jednog štamparskog retka (70 mm široko) staje . . . Kruna 4
Mali oglasnik Jednostavna riječ 5 helera, sa masnim slovima 10 helera.

MALI OGLASI

Primaju se: Knez Mihajlova ul. 38.

CIJENE OGLASIMA:

Osmilina jednog milimetarskog retka (42 mm široko) staje . . . 10 helera
Pripisano: Petina jednog milimetar. retka (70 mm široko) staje . . . 40 helera
Bilješke: Petina jednog štamparskog retka (70 mm široko) staje . . . Kruna 4
Mali oglasnik Jednostavna riječ 5 helera, sa masnim slovima 10 helera.

ZUBNI LJEKAR
KRISTINA ORLUSIC
Specijalista za vještacke
zube i vilice.
Zlatna kruna, zube na brač i Caprije.
Sve vrste glombi, vadenje zuba i bez bola.
Cijepljenje zuba, vrši opravke i pregrade.
Ord.: od 8-12 prije podne
i 2-6 poslije podne
radi i nedjeljom i praznikom.
Beograd, Dečanska ulica 3.
32159-1

KORESPONDENCIJA.
Jovanu Premoviću, Zeneva. — Molim za izvještaj
šta je sa mojim mužem Niko-
dinom Sretićem, redovom
2. baterije gradskog artilje-
rijskog puka, 2. poziva
drinske divizije, da li je
živ i zdrav, jer se nikako
ne javlja. Zivanka Sretić iz
Ripnja, sreza gročanskog,
okruza beogradskog, kuće
br. 64. 32332-8

Kupovine i prodaje
RABLJENE LISTOVNE
MARKE
Kupuje se vazda u svakoj
količini. Opširne ponude na
M. Steiner, G r a z, Postfach
Nr. 11. A 2675

SAPUN
dobar za pranje, kao i životne
namirnice ponovo kupuje sva-
ku količinu radnja K. Feldmann
Vuka Karagića ul. 8. kralj Beo-
gradskih Novina. 32369-2

PREDAJEM
svoju dobro tudač plijarsku
radnju u ulici Kralja Aleksan-
dra br. 18. sa celokupnim je-
dnom pod povoljnim uslovima,
a i sve svoje kućevne stvari
rasprodajem, radi sobe iz Beo-
grada, Marija Stojanović.
32476-2

Namještenja.
MOMAK
za spolnu službu, traži se.
Uplatiti Ljubljina ulica 42,
prvi sprat. 32335-3

DJEVOJKA ZA SAV POSAO
koja je vična i kuvanju po-
trebna je, plata dobra. Uplatiti
u radnji Dušana Todorovića
trgov. — Terazije. 32364-3

TRAZI SE
služavka za sav posao, pla-
ta dobra. Knjezinja Ljubice
ulica 7. 32349-3

TRAZE SE
za veliku gostionicu ovdje:
Chef kuhinje, koji potpuno
razumije taj posao, a po
mogućstvu da bude i posla-
stičar. — Dobra kuharica,
koja je već u većim kuhinja-
ma kao kuharica radila. —
Jedna zrelija žena, samica,
iz boljih kuća, za vodjenje
nadzora u kuhinji; a potre-
bno je da i u računima bude
vična. Bliza obavještenja
daje uprava lista pod „Re-
stauracija 460“. 32342-3

KUHARICU
za mađarsku kuhinju i vodjenje
kućevnih poslova sa dobrom
platom potrebna je gdje J. So-
nenšajna, Obiljež Venac 33.
Potrebno je znanje srpskog i
njemačkog ili mađarskog je-
zika. 32376-g-3

Traže se prodavci ili
prodavačice
za željezničke knjižare sa
prodajom novina, i to za
ove stanice: Aleksinac,
Crveni Krst, Lapo-
vo, Mladenovac i Pa-
raćin. Kao neophodno po-
trebno traži se znanje
srpskoga jezika, a
po mogućstvu i znanje nj-
mačkog ili mađarskog je-
zika. Ponude prima knji-
žara „Jugoistok“, Terazije,
Beograd. 904-3

Porodica od dvije osobe
traži djevojku ili ženu za kućni
posao. Uplatiti u ulici Kraljice
Natalije br. 76. Krsčić. (Pre
podne). 32386-3

TRAZI SE
poslužiteljica (fameluska) za mu-
zičku školu. Javiti se u školi,
Zmaj od Noćaja ulica br. 13.
(Veliki trg od 8-11 časova
pre podne (radnog dana).
32397-3

Kuhara ili kuharicu
traži odmah Grand Ho-
tel. 891-3

Stanovi.
IZDAJE SE
u zasebnoj kući sa seperatnim
ulazom 2 meblirane sobe sa
kujnom za porodicu ili samca.
Nebojšina ul. 1. Stari sponenik.
32370-4

U CENTRUMU GRADA
(u blizini Kasine) traži se za
dvije osobe (bračni par) jedna
lijeva, namještena soba od 1.
septembra. Ponude na adm-
inistraciju ovoga lista pod Dr
R. K. 462. 32393

Razno.
Pažnja p. publici
Kafana i restauracija „Beli
Orao“ ugao Kralja Milana
i Kralja Milutina ulice otvo-
rena je i snabdjevena do-
brim pićem i kuhinjom, tako
da će svaki posjetilac biti
zadovoljan. S poštovanjem
Andjelko Milosavljević, pre-
dajni kal-kelner. 32341-4

Jovanu Premoviću, Zeneva. — Molim za izvještaj
šta je sa mojim mužem Niko-
dinom Sretićem, redovom
2. baterije gradskog artilje-
rijskog puka, 2. poziva
drinske divizije, da li je
živ i zdrav, jer se nikako
ne javlja. Zivanka Sretić iz
Ripnja, sreza gročanskog,
okruza beogradskog, kuće
br. 64. 32332-8

Jovanu Premoviću, Zeneva. — Molim za izvještaj
šta je sa mojim mužem Niko-
dinom Sretićem, redovom
2. baterije gradskog artilje-
rijskog puka, 2. poziva
drinske divizije, da li je
živ i zdrav, jer se nikako
ne javlja. Zivanka Sretić iz
Ripnja, sreza gročanskog,
okruza beogradskog, kuće
br. 64. 32332-8

Jovanu Premoviću, Zeneva. — Molim za izvještaj
šta je sa mojim mužem Niko-
dinom Sretićem, redovom
2. baterije gradskog artilje-
rijskog puka, 2. poziva
drinske divizije, da li je
živ i zdrav, jer se nikako
ne javlja. Zivanka Sretić iz
Ripnja, sreza gročanskog,
okruza beogradskog, kuće
br. 64. 32332-8

Jovanu Premoviću, Zeneva. — Molim za izvještaj
šta je sa mojim mužem Niko-
dinom Sretićem, redovom
2. baterije gradskog artilje-
rijskog puka, 2. poziva
drinske divizije, da li je
živ i zdrav, jer se nikako
ne javlja. Zivanka Sretić iz
Ripnja, sreza gročanskog,
okruza beogradskog, kuće
br. 64. 32332-8

Jovanu Premoviću i Miki
Mijuškoviću, Zeneva. Molite
se za novčanu pomoć i iz-
vješće o sljedjećima:
Svojinovo - Varva-
rin: Mihajlo Jovanović,
penzioner policijski, moli
vas i Čedu R. Uroševića
za novčanu pomoć na račun
penzije, koju nije primao
od septembra 1915. po 108
dinara mjesečno. Poslati
preko kruševačkog Crvenog
krsta (Državne blagajne
br. spiska 1027/1913.). —
Cernica: Živojin Gligori-
jević-Kostić, regrutovan
početkom oktobra 1915. pri
13. pukovskoj komandi u
Paraćinu, odkomandovan za
Niš i dalje, do danas se nije
javio. Ovim se putem po
drugi put traži. Moli za iz-
vješće majka Milentija K.
Gligorijevića iz Cernice,
Varvarin, Kruševac. — Ra-
tara Paraćin: Thoma-
mir Ignjatović, kadrovac,
sveznik 2. rezijske željezni-
ke čete, do odstupanja bio
u Prahovu, zatim Zaječaru,
Nišu, Kruševcu i dalje oti-
šao, do danas se nije javio.
Moli za izvješće žena
Katarina Ignjatović iz Ra-
tara, Varvarin, Kruševac.
— Gor. Vidovo: Miloje
Mikić, artiljerac 5. puka,
4. baterije timočke divizije,
1. poziva, do odstupanja bio
iz Djurince otišao dalje,
do danas nije se javio.
Moli za izvješće žena Stana
Mikić iz Gor. Vidove, Var-
varin, Kruševac. — Dre-
novac: Ivan Bogolević
(rodum iz G. Katuna), na-
rednik bojne komore 15.
puka, 1. poziva timočke di-
vizije, do odstupanja bio u
Pirotu, otišao ka Peći, do
danas se nije javio. Moli
za izvješće žena Spasena
i brat Janičije Bogolević iz
Gor. Katuna Varvarin, Kru-
ševac. — Sibirica: Sve-
tozara Petrovića, rezet-
kapetana 15. puka, 4. bata-
ljona, 3. čete, 3. poziva,
izvještava sna Darinka, da
su kod kuće svi zdravo,
kartu po Blagovesti dobila.
Raspitaj i izvjesti za Bran-
ka Milutinovića pješ ka-
drova 20. puka, 3. bata-
ljona, 3. čete, još se nije
javio. Piši češće. Novac
pošalji na kruševački Crve-
ni krst, preko Petra Popo-
vića, Varvarin. Pozdravlja
žena Randja Petrović, sna-
he: Darinka i Hristina.
Lučina - Raza ni: Mi-
leta Nikolić, redov pješ.
6. prekobrojnog puka, 1.
bataljona, 4. čete, 1. poziva,
bio u Prahovu i Zaječaru,
odstupanjem otišao ka
Albaniji, do danas se nije
javio. Moli za izvješće žena
Dragoslava M. Nikolića iz
Lučine, preko: P. Popovi-
ća, Varvarin, Kruševac.
Kosti Popović, porezniku
i Miki Mijuškoviću, Zeneva.
Molim izvjestite Nikolu D.
Dimitrijevića, narednika te-
legrafskog odjelena timo-
čke divizije, da su kod kuće
svi zdravo. Njemu i zetu
često pišemo, slike im po-
slate prije mjesec dana
preko Mijuškovića. Ja sam
ovdje od februara prošle
godine. Kosta D. Dimitrije-
vić, Varvarin. A 2676

Stevl Admoviću, Hotel
Terminus, Zeneva. — Moj
sin Andreja Gaičić iz Dra-
žnja, sreza gročanski, okrug
beogradski, star 24 godne,
vojnika 4. čete, 3. bataljona,
2. prekobrojnog puka kom-
binovane divizije. Javio mi
se prije dvije godine, a više
nikako. Otac Andrejin umro
je. Molim vas saznajte za
njega i izvjestite me što
prije, šta je sa mojim sinom
Andrejom, je li živ i gdje
se sada nalazi. Blagodarna
Obrenija Gaičić iz Dražnja
broj kuće 160. 32344-8

Jovanu Premoviću, Zeneva. Molim, da me izvjestite,
da li je živ i zdrav moj muž
Milan Vasić, podnarednik
konjičke žandarmerije bio
na službi pri srezi u Skop-
lju, jer mi se nikako ne
javlja, kao i pobratim Mi-
loje Jović, kaplar u konji-
čkoj žandarmeriji pri sreskoj
kancelariji u Skoplju. Ja
sam sa djetetom u Plani,
neka mi se što prije javi.
Unaprijed vam blagodari
žena Milanova Smiljana
Vasić, Vel. Plana smederev-
ska. 32347-8

LJETNA POZORNICA

BELGRADER
ORFEUM
HOTEL TAKOVO
TERAZIJE 29.
DANAS
u Petak
17. avgusta 1917
u 9 s. na večer
PREDSTAVA
sa ovim senzacional-
nim programom:

GERDY FROHN
njemačko-hrvatska pjevačica.
RAIMBLER C°
u svojoj originalnoj sceni „U restoranu“
ZULEJKA
orijentaliska plesačica
RUDOLF LEMBACH
operski pevač
FRANZI STIPKA i KČI
akrobatski akt
Georg i Gusti Edler
u svojim originalnim prostodušnim duetima
STELLA FERRY
zagonetna ženska snagal!

Mlada dama producira se tegovima od 2-70 fun-
tata, 2-50 funata, 2-40 funata i gimnastičkim
tučkom od 120 funata težine. Poštovana publika
se umoljava da se uvjeri i da ispita tegove.
U slučaju nepogodnog vremena predstava n saill.
Od danas se prodaju karte u Hotelu „Takovo“.
Ulaznica vrijedi kao propusnica za građanska lica.

Jovanu Premoviću, Zeneva. — Molim ovim putem
izvolite me izvjestiti, da li
je živ i gdje se nalazi moj
muž Vasa Božić, kasapin,
redov 3. poziva, 7. puka,
2. čete, 1. bataljona. Unap-
rijed vam blagodarna
ostajem Velinka Božića, ka-
fadžika, Balkanska ulica
broj 70, Beograd. 32351-8

JOVANU PREMOMIĆU,
Zeneva. Novčane pošiljke
za razna lica, koja su pre-
ko „Wiener Bank-Vereina“
došle na moje ime u ukup-
nom iznosu od K 8360.50
predala sam Dragicu Djako-
viću iz Vladimira, da ih
odredjenim licima preda. U
isto vrijeme molim, da sva
lica, koja su preko mene
novac slala, to više ne čine,
pošto više ne mogu novac
dostavljati. Draga Saino-
vić, Beograd. 32340

Sa prevelikom tugom u duši izvještavamo srodnike i
prijatelje, da ćemo našem nigda nezaboravljenom
Ljubomiru - Ljubiši Stanojeviću
svršenom studentu kameralnih nauka
davati godišnji parastos u crkvi sv. Nikole na Novom groblju
u subotu 18. ov. mjeseca u 10 sati prije podne i molimo ih,
da prisustvuju ovome tužnome po nas pomenu.
Beograd, 14. avgusta 1917.
Za navijek ožalošćeni:
otac: Milutin Stanojević, trgovac iz Zaječara; Mama — tetka: Danica;
teča Sava i ostala mnogobrojna familija. 32345

Pisaće
Masine
sviju sistema o-
pravlja, prima
preplate za ob-
državanje istih
Ispravno stanje u
(Abonoment-Pau-
schale).

I. Elektro-mehanička radionica
Milutina S. Markovića
Beograd — Terazije br. 8. (dvorište). 898

NOVE I UPOTREBLJENE
VREĆE (DŽAKOVE) PONJAVE I KANAP
liferuje pouzdano
Schlesinger & Comp.
ZAVOD ZA VREĆE I PONJAVE
Budimpešta V Kálmán utca 20. 903

Oglašujte u „Beogradskim Novinama“.

Naš dobri
VLADIMIR MALINA
biv. profesor I beogr. gimnazije
preminuo je posle dugog i
teškog bolovanja 16. avgusta
ove god.
Opijelo će biti u stanu Cara
Uroša br. 17. sutra u 4 sata
poslije podne.
Beograd, 16. avgusta 1917.

Ožalošćeni:
supruga: Milka; unučad: Mara i Jova i
ostala porodica. 32395

Sa bolom u duši javljamo srodni-
cima i prijateljima, da je naša mila i
nikad neprežaljena kći i sestra:
Radmila-Rada
učenica IV. razreda osnovne škole
preminula 8. jula, poslije dugog i te-
škog bolovanja u 12. godini svog mla-
djanog života. Ujedno javljamo, da je
mo 16. avgusta davan četrdesetodnevni
pomen oko 10½ sati na grobu 11 par-
cela.
Beograd 12- avgusta, 1917.
Duboko ožalošćeni:
mati: Savka Sv. Vasiljevića; brat: Dragoslav;
sestre: Ljubica i Anka.

HOTEL LONDON
Beograd, Kralja Milana br. 82. 871
U blizini željezničke stanice. Tramvajska postaja. Sobe
za prenočište, po utvrđenom cjenovniku. Dobar kot
u hotelskom restoranu. Hotelijer Jovan Savit.

RATLUKA
dobrog kvaliteta na večer i
manje količine, prodaje
DELIKATESNA TRGOVINA
D. G. PAVLOVIĆA
Beograd Knjaza Mihaila br. 3.

Sa bolom u duši izvješta-
vamo srodnike i prijatelje, da
je naša dobra i nezaborav-
ljena mati odnosno baba
Jelisaveta G. Marinković
udova iz Smedereva
preminula 15. ov. mjes. po-
slije dužeg i teškog bolova-
nja u svojoj 85. god. starosti.
Pogreb će biti danas u 3 sata
po podne. Opelo u Vazne-
senskoj crkvi. Stan Kraljevića
Marka ulica br. 5. 32388
Beograd 17. avgusta 1917. god.
Ožalošćeni:
čerke: Zivka Providjalova udova, Mara Di-
mitrijević, Stana Muškatirović; sinovi: Ži-
vota i Nikola Marinković; snaje: Mileva i
Poleksija; zetovi: Velimir Dimitrijević, Dra-
gutin Muškatirović sa ostalom rodbinom.

Mome milom i neprežaljenom mužu
KOSTI STEVANOVIĆU
načelniku ministarstva finansije u penziji
davacu trogodišnji pomen u subotu 18. avgustu u
10½ sati prije podne u crkvi sv. Nikole na Novom
Groblju. Molim prijatelje i poznanike, da prisustvuju
ovom tužnom pomenu.
Beograd, 15. avgusta 1917.
Carice Milice ul. 17.
Za navijek ožalošćena:
supruga: Katarina K. Stevanović. 32361

Našem neprežaljenom sinu, mužu i ocu
DRAGOLJUBU M. MILOJEVIĆU
pisaru glavnog državnog računovodstva
davacemo trogodišnji parastos u crkvi Vaznesenskoj
17. ovog mjeseca. Umoljavamo poznanike i prijatelje
naše i pokojnikove, da budu prisutni ovom pomenu
u 10½ sati prije podne,
Beograd, 1917. god.
Balkanska ulica br. 39.
Ožalošćeni:
otac: Miladin Milojević; mati: Sara; supruga: Jelisa-
veta-Caca; sinčić: Deša-Dimitrije. 32361

Našem milom i nikad neprežaljenom
Mihailu D. Iliću
trgovcu ovd.
davacemo godišnji pomen u subotu 18.
avgusta, u crkvi na Novom Groblju u
10½ sati prije podne.
Beograd, Dostljjeva ulica 20.
Ožalošćena:
supruga sa djetcom. 32337

Javljamo svima našim srodnicima, prijateljima i njego-
vim drugovima, da ćemo našem milom mezimcu sinu, bratu,
unuku sestriću i t. d.
Borivoju-Bori
učeniku gimnazije
davati četrdeseto-dnevni pomen u subotu 18. ov. mjeseca u 10½
sati prije podne u crkvi sv. Nikole na Novom groblju.
Naročiti tramvajski polaze u 10 sati sa Terazija.
Beograd, avgusta 1917.
Stan: Svetog Save br. 13. 32330
Ožalošćeni:
mama: Darinka Cortanović; brat: Miodrag; sestre: Ljubica, Milica, Zorka;
stara-majka: Mileva Dalić; ujak: Aleksandar; tetke: Katarina, Julijana,
Sara; teče: Vasa Jovanović, Stevan Švabić; ujna: Sofija i ostala rodbina.

Porodica pokojnog Milutina Garašanina
izvještava srodnike prijatelje i poznanike da će
svome milom
Voislavu M. Garašaninu
pešadijskom poručniku
davati trogodišnji pomen u subotu 18. avgusta
u 11 sati prije podne u Sabornoj crkvi.
Beograd, Knez Mihajlova ulica 27. 32334

SVEČANI PRILOG

„BEOGRADSKIH NOVINA“ 17. AVGUSTA 1917.

Br. 225.

Petak, 17. avgusta 1917.

III. godina.

Sadržaj: —w—: 17. avgust 1717.—1917. — Pukovnik Josip Paldus: Bitka kod Beograda 16. avgusta 1717. — —w—: Značenje princa Eugena za Austro-Ugarsku.
Ilustracije: Princ Eugen Savojski. — Beograd sa Dunava u XVI. vijeku. — Opsadni plan Beograda u godini 1717. — Izgled Beograda s napadajuće strane na Savi, kao i velikog požara nastalog eksplozijom jednog municionog skladišta. — Princ Eugen u bitci kod Beograda 16. avgusta 1917. — Utanačenje mira u Požarevcu 21. jula 1718. — Današnji izgled Beograda.

DAN 17. AVGUSTA 1717. 1917.

Ovo je prvi put, što austro-ugarska oružana sila slavi rođeni dan svoga sadanjeg Previšnjeg ratnog gospodara: našega cara i kralja Karla.

I dok mi na taj dan ovdje u Beogradu svoje misli uzdižemo do Previšnjeg ratnog gospodara, dok mi Njegove visoke znakove gledamo nad razmrmljenim bedemima starog „grada Beograda“, onda nas i nehotice zanese pogled natrag, u prošlost... Onomu caru Karlu, kome je slavni „Eugen, vitez ponositi, osvojio i natrag predobio — grad i kulu beogradsku“.

I suviše su jake dodirne tačke između „nekad“ i „sad“, a da se ne bi morale nametnuti svakome, tko i malo ima smisla za povjesne veze. Ponajprije ono spoljno, vidljivo: isti datum, stoljetna slava. To je bilo takodjer 17. avgusta*), a bilo je ravno prije 200 godina, kad su drevne i mnogo napadane tvrđave na utoku Dunava i Save, taj kamen medjaš na velikoj cesti naroda Zapada i Istoka — „Darul Djihad“ ili „Ratni dvori“, kako su ih Turci zvali — otvorile svoje dveri vojsci habsburškoga cara, Karla VI. Usput budi spomenuto, da je Beograd u kršćanskom računanju vremena promijenio svoje gospodare ne manje nego trideset i pet puta, među tima je tri put bio osvojen 8. oktobra**), i da je na to od naših četa oružanom silom bio prinudjen ne manje nego pet puta, a među tima opet dva puta na 8. oktobra.

Ali nije samo poredba između „nekad“ i „sad“ u spoljnosti ovih jednakih dana.

Onda, prije više nego 200 godina, prisilila je porta dunavsku monarhiju na rat, a to stoga, što je porta nije slušala u tom, da odustane od svojih osvajalačkih namjera — a te su bile uperene naročito na naše tadanje saveznike, mletačku republiku — potcjenjujući jako vojnu snagu habsburške carevine. „Pa šta da bidne, ako Švaba i krene u rat; on nema ni para a ni ljudi, jedva 40.000. A ja

*) Vidi članak pukovnika Paldusa i pukovnika Kerchnawea „Bitka kod Beograda 16. avgusta 1717.“

**) 8. oktobra 1690. osvojio ga je veliki vezir Ahmed Köprülü (Cuprilić), 8. oktobra 1789. maršal Laudon, a 8. oktobra 1915. mi.

ću naprotiv da na njega izašaljem 40.000 Turaka i 10.000 Tatara, pa da poplavim Ugarsku i Erdelj, pa da se tako dokopam opet svojih zemalja, što su mi po nepravdi bile otete“ poručio je Ahmed III. carskomu poslaniku, Fleischmannu. Ne liči li to na blagolagoljive političare kralja Petra, koji su brbljali o razdiobi slabe Austro-Ugarske i o tom, da se srpske

financijsko gospodarenje morala prema tomu biti i uprava vojske, koja je — kao u uvijek — morala biti spremna, da na različne strane razvije front a to s tim više, što su ovo uvjerenje potvrdjivali i različni viši činovnici sa svojim ma i malim namrštenjem obrva ili crnim zlosludicama.

A prije svjetskog rata isto je tako bilo unutarnjih zadjevica među manje više neodgovornim i nezvanim političarima, politikanima i piskaralama, pa je njihova borba protiv državnoj obrambenoj sili morala kod onih spolja izazvati osjećaj, kako je ova država za obranu nespособna, slaba, razrovana, na umoru i gotova da postane plijenom svojih vlastitih požuda za vlašću...

I oba puta, tad prije 200 godina kao i danas, bila je to ista stara vjerna vojska, mnogo klevetana i mnogo pogrdjena, poput pastorčeta ni držana prema potrebi ni opremana, koja je stajala na braniku carstva, koja je svoje posljednje, najviše, najvrednije, simbol svoga jedinstva i svoje snage, svoj mač održala oštar i svijetao, te na „strašnom mjestu“ postojala i poput junakâ u narodnoj pjesmi poplašila sve neprijatelje otadžbine, te na bedeme dušmanskih kula zabila svoje staroslavne pobjedne stijebove i još ih dalje ponijela u zemlju dušmanina...

Petar Karagjorgjević nije mogao „srpske pokrajine, koje čame pod tuđim igom“ pripojiti svojoj zemlji baš kao ni sultan Ahmed što prije dva vijeka nije mogao opet za svoje carstvo osvojiti „po nepravdi otete“ zemlje; (tko među ostalima da tu ne pomisli na Elzas i Lotaringiju?). Pa kao što je Ahmed III. morao da doživi, kako mu se prkosni grad na Dunavu otrgao i pripojio habsburškom carstvu, tako je kralj Petar izgubio prijestolnicu i zemlju, pa sad kao kralj-izbjeglica daleko od domovine mora da živi o milostinji svojih poslodavaca...

Upravo kao prije 200 godina nije neprijatelj ni u oktobru 1915. držao mogućim, da bi saveznici na očigled utvrdâ i jakih oružanih braniča mogli prijeći preko jakih riječnih obrana nakon savršenih priprema — ako i ne onako džinovskih kako je to bilo g. 1717. — i da u smjelom naletu zaskoče iznenadjenog protivnika. Samo što su onda iznenadjeni turski riječni postavi, obuzeti paničnom stra-

Princ Eugen Savojski.

pokrajine, koje po nepravdi „čame“ pod tuđinskim jarmom, pripoje „jedino spasonosnoj“ kraljevini Srbiji? Nije li to isto, kao da bismo listali po sjedničnom zapisniku „Narodne Obrane“?

Dakako financijska je nevolja stare Austrije bila poznata, a većim se dijelom plemeni vitez uzalud, iako džinovski, borio protiv hidre birokracije i nemara, samo da financijsku upravu postavi na zdrave temelje. Stoga je bilo prirodno, što se držalo, da je uz takovo

vom, nagnuli u bijeg glavom bez obzira, ali su samu utvrdu branili žilavo još puna dva mjeseca, a onda je predali tek poslije pobjede carske vojske nad turskim četama, koje su posadu imale izbaviti, dok je godine 1915. protivnik sve do svršetka mislio, da je to tek „demonstracija“, a onda istom ostavio grad i

pukovnije, koje je vojvoda würtemberški ostavio u carskoj službi, kao Staro- i Mlado-Würtemberžani, pradjedovi najstarijih sadašnjih würtemberških pukovnija, u bitkama kod Petrovaradina i Beograda odlučno i slavno sudjelovali, kao bavarski pukovi na Ekmekluku, kao što su se oni u žarištu beogradske bitke prije 200 godina hrabro borili i pobijedili, tako su to opet bile njemačke čete, koje su kod nedavnog osvojenja Beograda i Srbije imale odlučni udio, i k tomu naročito u blizini Beograda potomci gore spomenutih obiju würtemberških pukovnija.

I kao što je princ Eugen u osvojenoj Srbiji podigao c. i kr. Vojnu guberniju i prvim vojnim gubernatorom postavio F. Z. M. princa Aleksandra würtemberškog, koga toliko veliča pjesma o plemenitom vitezcu Eugenu, a koji je prema našem shvaćanju bio pravi general infanterije, te u zemlju unio blagoslovene plodove kršćanske kulture,

tako je i sad ustanovljena Vojna gubernija, koja ima da uvede mir i poredak u zapuštenu i razrovanu zemlju. A njoj je na čelo postavljen kao vojni gubernator i opet prokušani general infanterije iz starog njemačkog plemićkog koljena, sad general pukovnik barun Rhemen

Barensfeldski, koji je u prvim borbama u Srbiji, što su uspješno pripremale njezino osvojenje, odlučno sudjelovao kao zapovjednik prokušanog 13. kora.

Tako i danas u Beogradu, kojega je po peti put naše oružje osvojilo, pozdravljaju naši stari bojni znakovi našeg Previšnjeg ratnog gospodara, Njegov se ponositi bojni znak vije na kruništima predobivenih utvrda, Njemu u čast grite topovi kao i onda u znak pobjede, i danas kao i onda diže se svečani „Tebe Boga hvalimo“ do Gospodara svih vojska, i danas se kao i tada sjedinjuju tisuće i tisuće vojničkih srdaca u molitvi, neka bi onaj tamo svevišnji vrhovni general štitio vladara i dom!

I kao što je onda po logorima, uz vatru na straži, po čadorima orila pjesma o „princu Eugenu, plemenitom vitezcu“, koja je od tada postala pučkom i ratnom pjesmom, vodeći nas oduševljeno sa svojim burnim zvucima u veliki svjetski požar, tako zvuči ova pjesma danas, gdje je Beograd opet naš, gdje je opet carev — kao ponosna pobjednička pjesma. A s valovima te pjesme sliva se i želja, neka bi državnom umjeću uspjele, da održi ono, što je ratnoj vještini tako divno uspjele, eto već peti put, otkako se vojnici Habsburgovi Njegovu slavnom stijegu prisizhu svečanom zakletvom, da će ko Njegovi valjani ratnici časno živjeti i umrijeti.

Beograd sa Dunava u XVI. vijeku.

— u uporedbi s g. 1717. — srazmjerno naglo dao petama vjetra.

No s tim još nikako nisu dovršene ove uporedbe. Bojišta i nasipi oko Beograda obilježili su ponova austrijsko i njemačko bratstvo u oružju. Pa kao što su prije 200 godina

BITKA KOD BEOGRADA 16. AVGUSTA 1717.

od pukovnika Josipa PALDUSA.*)

Slavni Eugen od Savoje
Poveo je čete svoje
Da osvoje Beograd,
Čupriju je podigao,
S junacima unišao,
I spremio gradu pad.
(Prema onoj njemačkoj:
„Prinz Eugen der edle Ritter“).

Sa svim prosto erta ovu stvar vojnička pjesma, koja ushićava srce svakog Austrijanca. Ali, da bi išlo tako lako, kako se to u pjesmi veli, trebalo je priprema, priprema, koje su trajale čitavu jesen, čitavu zimu i čitavo proljeće, priprema, kakve od tada povjesnica vještije i pažljivije nije više vidjela. Daleko bi nas odvelo, kad bi ovdje opisivali te pripreme. Dovoljno će biti da naglasimo, da se princ Eugen nije ustručavao regulisati tok Tamiša i Dunavice, da bi ih učinio plovnim za velike ratne brodove carske mornarice i da je od svojih ukupno 83 bataljuna, 70 grenadirskih satnija, 282 eskadrona i 106 teških topova uspio da u jedanput prebaci preko vode 27 bataljuna, 24 grenadirske satnije (svega oko 21.000 pušaka), 100 konjanika, oko 80 pukovskih topova**) i 6 falkauna (po našim pojmovima teške haubice). To je bila sila, kojoj nije mogla odoljeti neprijateljska obalska odbrana, ma da je ova brojala 25.000 ljudi gradske po-

sade u Beogradu i 150.000 do 200.000 ljudi na prostoru između Smedereva—Niša—Vidina. Još kanda veću vojničku vještinu izveo je princ Eugen time, što je umio do posljednjeg časa da zataji namjeravano mjesto prelaza kako od neprijatelja, tako i od svoje vojske, saopštivši ovo i samom svome carskom vrhovnom gospodararu tek na jedan dan ranije.

Pomenuta ugledna vojska, štićena mornaricom, iskrcala se skoro bez borbe 15. juna 1717. kod Velikog Sela i počela je brzo da se smješta na tamošnjim visovima, a već iduće noći poče više Vinče da se postavlja most, preko kojega su 18. juna na desnu obalu prešli i grad opkolili 61 bataljun, 70 grenadirskih satnija i 201 ekadron.

U prvim danima avgusta već je grad bio zatvoren ne samo podignutim cirkumvalacionim linijama protiv nadolazeće odmjene velikog vezira Halil-paše, već i kontravalacionim linijama protiv grada, pa i podignutim paralelama, i opsadna artiljerija otpoče da djeluje.

Cirkumvalaciona linija oslanjala se na Savu ispod sadašnjeg željezničkog mosta; otud je išla sjevernom kosom doline do Pašine česme, a odatle savijajući prema sjeveru Vračarskom uzvišicom do Dunava.

Medjutim je stigla turska odmjena od nekih 150.000 do 200.000 ljudi, te je opkolila opsadnu vojsku. Turske baterije, postavljene na Topčiderskom i Zelenom brdu i u Ekmekluku napadale su iz 300 teških topova carsku vojsku i danju i noću. Držeći je tako pod nepre-

stanom vatrom, Turci su joj se vješto primakli i bili su 14. avgusta samo 30 metara udaljeni od cirkumvalacione linije.

Uz to je u redovima carske vojske bjesnila srdobolja, od koje je patio svaki treći čovjek i od koje se i sam princ Eugen razbolio.

Opsada grada od strane carske vojske i dalje je napredovala, ali je položaj ove s obzirom na veliku nadmoćnost turske vojske postao vrlo ozbiljan.

Iz tog položaja našao je plemeniti vitez onaj izlaz, kakav mogu naći samo Bogom dane vojskovođe. On nije ni za časak pomišljao, da se koristi dvama dobro osiguranim mostovima — na mjestu gdje je sadašnji ratni most i ispod današnje klanice — te da pod zaštitom svoje jake mornarice izvrši „vješto uzmicanje“, već je pomišljao samo na napad, kome se protivnik nije nadao, a u cilju, „da Božijom pomoću potuče neprijatelja“.

15. avgusta 1717. u 3 sata poslije podne pozove k sebi sve generale i saopšti im svoju odluku za napad na turski logor.

Plan bitke bio je, da lijevo krilo napadne i zauzme veliki vis od Bajdine (sadašnjeg Ekmekluka) između sela Mirijeva i Mali Mokrilug, ključ neprijateljskog položaja, i da ovaj razvije. Pješadija u središtu imala je da izvrši frontni napad, pri tom da pregazi nizinu mokroluškog potoka i da oduzme tranšeje, koje tu bijahu podignute.

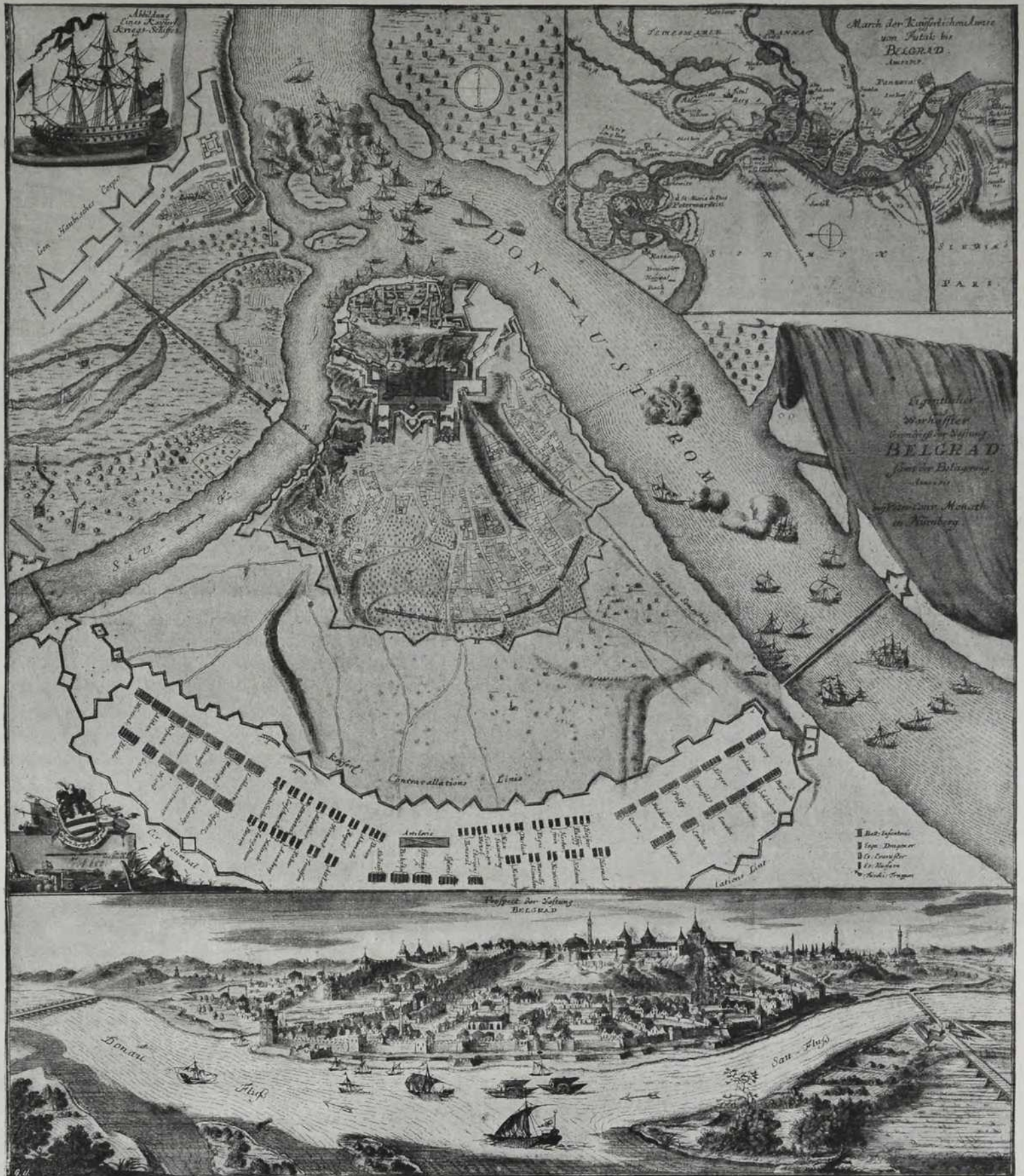
Izbačene tri bombe imale su da dadu signal za napad.

U očekivanju odsudne borbe, vojska je

*) Nadopunjeno od pukovnika glavnog stožera Huga Kerchnawe-a.

** Poljski topovi, za čije je punjenje bilo potrebno 3 do 6 funata baruta, a kojih je prosječno po šest bilo pridodato svakom pješaćkom puku.

Opsadni plan Beograda
u godini 1717.

Sa originala iz c. i k. ratne arhive u Beču.

bila vesela i oduševljena. Časnici i vojnici dobili su zapovjest za napad tek u oči napada. U brzo je bila sva vojska pod puškom. Pukovi i bataljuni prikupiše se na određena im mjesta. Princ je pregledao razne pripreme i hrabrio je čete, koje su s puno povjerenja gledale na svoga ljubljenog vojskovođu.

Zbog napregnute opsade i bolesti, vojska bijaše toliko oslabila, da su neki bataljuni jedva mogli da dadu polovinu boraca. Konjski materijal konjice bio je jako smanjen i istrošen. Broj sposobnih za borbu momaka jedva je iznosio 60.000 ljudi i s ovima se trebalo boriti na dvije strane fronta.

Carska vojska bila je grupisana u dva odjela za napad. U sredini prvog odjela bili su 30 bataljuna pješadije sa po 6 pukova konjice na oba krila. U drugom odjelu bilo je 22 bataljuna pješadije, takodje sa po 6 pukova konjice na oba krila. Rezervom, koja je najprije brojala 15, a kasnije 19 bataljuna, zapovjedao je

maršal barun pl. Seckendorf. Od artiljerije je određeno 30 pukovskih topova sa po nekoliko falkauna (haubica) još 16. avgusta na oba krila pješadije. Desnom krilu konjice pridodato je 4, a lijevom 6 topova. Pješadijom je zapovjedao maršal princ Aleksandar od Württemberga, a konjicom maršal grof Palfy.

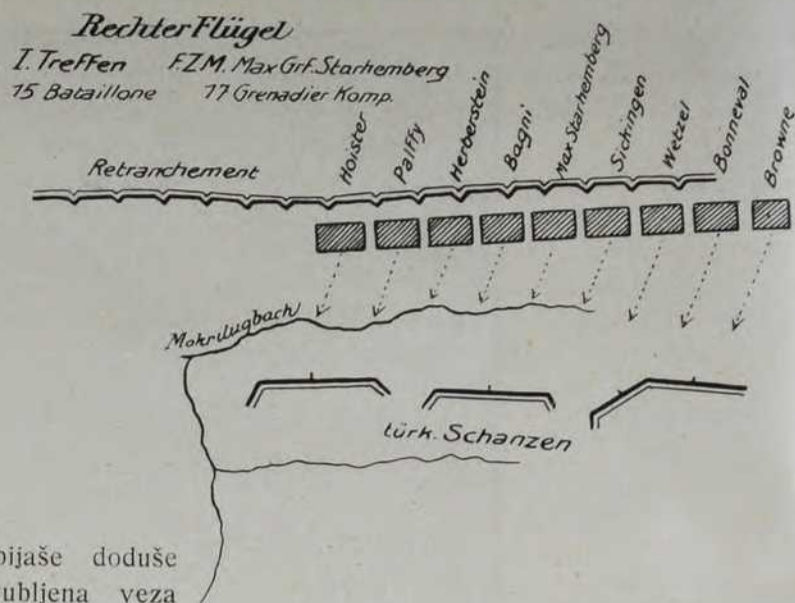
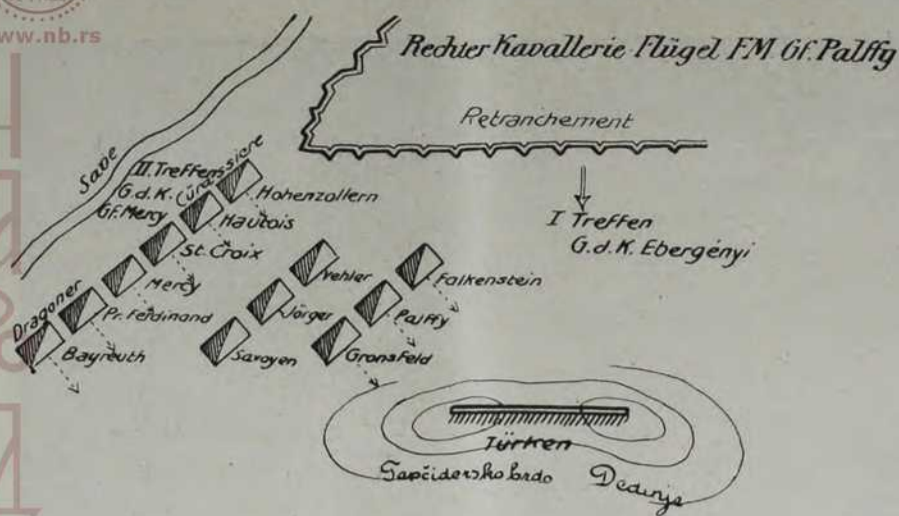
Za osmatranje grada nije mogao princ upotrebiti mnogo više do obične posade rovovske s obadvije obale, koje su se sastojale iz 12 bataljuna, 4 grenadirske satnije, iz pješaka konjice i 7 konjičkih pukova sa ukupno 40 eskadrona, što je sve ukupno jedva premašalo 10.000 ljudi na prema 25.000 turske vojske u gradu. Naravno, da je „rezerva“ mogla tim slabim snagama da posluži kao oslonac, kao što su opet tih 7 konjičkih pukova tranšejske straže s druge strane morale biti spremne, da se umješaju u bitku.

Bombardovanje grada obustavljeno je

tačno u ponoći i prividna tišina vladala je u oba neprijateljska tabora. Mogao je proći od prilike jedan sat poslije ponoći, kad se grof Palfy s prvim odjelom desnog krila formirao na cirkumvalacionoj liniji, od prilike tamo, gdje se sad nalazi bolnica za duševne bolesti, da podje napred. Tu su bili kirasirski pukovi Gronsfeld, Palfy, Falkenstein u pratnji dragona savojških, Jörgera i Vehlana, koji su borbu otvorili.

Neobična gusta magla za to doba godine bijaše pritiska prijatelja i neprijatelja toliko, da se je jedva moglo vidjeti na nekoliko koraka. Neprijatelj je neprimijećeno primakao: te noći jedno odjelenje, na koje se nenadno naišli Palfyjevi konjanici. Iznenađeni Janjičari, koji su držali tranšeje, ustuknuše nazad, ali se od jednom nadjoše pred carskom konjicom, koja se je pojavila iz guste magle.

Kirasiri podjoše napred pod vodstvom generala Haubena, D'Aragoa i Offeina.

Turci uzbuniše cio logor. Spahije i Tatari s Dedinog brda (sadašnjeg Topčiderskog brda) dojurili brzo u pomoć, te se na skoro otvori bitka u magli, koja je sa svim ometala pregled i upravu. Ne obazirući se na neprijateljske rovove, koji su bili velika smetnja, konjanički pukovi su nadirali sve dalje napred. Hrabri protivnik nije mogao zbog magle pravilno da upotrebi svoju nadmoćnost. Ali i odvojeno boreći se carski kirasiri u dragoni bili su jako pritisnuti, te su izgubili 800 ljudi i 1200 konja, t. j. šestinu svoje brojne snage za tako kratko vrijeme. Odmah u početku borbe poginuli su junački maršal grof pl. Hauben i potpukovnik grof Palffy, sin maršala Palffy-a.

Medjutim je prispjeo i drugi odjel desnog krila, kojega je vodio konjički general grof Mercy, kirasirski pukovi Hohenzollerna, Hantois, St. Croix, kao i dragoni od Bayreutha, Mercy i princ Ferdinand, te stupiše u borbu. Hohenzollernski kirasiri, na čelu, imadjahu velike gubitke, ali carska konjica, kojoj se pridružiše dva španska kirasirska puka iz rovova pod zapovjedništvom generala Markiza de Galbesa, povlačeći se na desno, zauze Topčidersko brdo, koje je tada bilo pokriveno poglavito oranicom, zadobi se neprijateljskog boka i riješi prvu borbenu fazu na desnom krilu.

U brzo po otpočetoj konjičkoj borbi maršala Palffyja napade desno krilo carske pješadije pod zapovjedništvom feldcajgmajstora grofa Maksa Starhemberga, ne čekajući na ugovoreni signal, po kome su tri bombe imale da oglase početak borbe.

Pukovi jurnuše iz retransmana, koji su i danas markirani „Laudanovim šancem“ između jugoistočnog kuta rezervne bolnice „Brčko“ i sadašnje gostionice zapadno od Pašine česme, ali udariše u namjeri, da pomognu sopstvenoj konjici, suviše desno. Oni se spuстиše nizinom današnjeg Mokroluškog potoka (borbena relacija govori o nekom potoku Kalubra) i podjoše protiv neprijateljskih četa. Odmah u početku izgubila se borbena linija u magli i sutonu, a Starhembergove bataljune suzbili su Turci velikom hrabrošću i istrajnošću do cirkumvalacione linije. Ali su ovdje stajali rezervni bataljuni maršala Seckendorfa, koji brzo predju u protunapad. Neprijatelj je suzbijen, a tranšeje zauzete. Na Topčiderskom brdu, gdje su bile ukopane neprijateljske baterije, privukao je neprijatelj sve potpore; nove snage odupriješ se Starhembergu, ali je ovaj sa svojim bataljunima srčano napadao i

osvojio vis. Na desnom krilu bijaše doduše izvojevana pobjeda, ali je izgubljena veza s lijevim krilom carske vojske, gdje je zapovjedao maršal princ Aleksandar Württembergški.

Ovdje je zapovjedao pješadijom prvoga odjela carskog lijevog krila feldcajgmajstor grof Harrach, a konjicom konjički general grof Montecuccoli. Ova je imala zapovjest, da se izvuče na lijevo i da zauzme vis sroču istaknutog kuta cirkumvalacione linije i veliku tursku bateriju na Bajdinovom visu (sadašnji Ekmekluk), iza koga se nalazio šator velikog vezira Halila, pa da se zajedno s pješadijom dokopa tog ključa protivničkog rasporeda. U težnji da postigne vezu sa Starhembergom, otišlo je lijevo krilo suviše na desno, a velika baterija neprijateljeva ostade lijevo. Prvi odjel dodje u nizinu Mokroluškog potoka i u turske rovove. I konjica Montecuccola bijaše izgubila direktivu u onoj magli, gdje je trebala da napada, te je neprijatelj zbuni, pa i onih od drugog odjela pridodatih joj 10 grenadirskih satnija budu suzbijene. Prijatelji i neprijatelji ne raspoznavahu se. Svaki je general zapovjedao dodijeljenim bataljunima na sreću, ali u težnji, da ga neprijatelj ne uhvati s boka. Niko nije mogao da raspozna, gdje bi trebalo stvar prihvatiti. Turcima nije u istoj mjeri smetala gusta magla. Naviknuti na borbu bez odredjenog oblika, njihove su čete slijepo nadirale. Iz nizine Mirijejskog potoka iskočiše na vis janičarske gomile i udarivši u lijevi bok prvog odjela, zamrsiše bataljune Harrachove u borbe, pune gubitaka.

Bilo je između 5 i 6 sati iz jutra. Medju oba krila pješadije prvoga odjela, medju bataljunima Starhemberga i Harracha zjapila je prostrana praznina. Carski pukovi lijevog krila pretrpjeli su neuspjeh. Veliki vezir baci svoje mnogobrojne čete u tu prazninu, već se bijaše u istu sjurila i njegova konjica, okretne Spahije. Princ Aleksandar Württembergški činio je čuda od junaštva na izloženim tačkama sa ono malo batalijuna, stavljenih mu na raspoloženje iz pukova Regal Virmond i Aleksandar Württembergški. Bila je to teška borba, koja se vodila tamo amo u blizini carskih rovova. Najvećom hrabrošću borile su se carske čete i moradoše uvijek iznova da bajunetima istjeruju Janjičare iz svojih otporno branjenih šančeva, pa opet su često nadmoćne turske mase oduzimale od carske vojske s požrtvovanjem izvojtene dobiti.

I tad — moglo je biti oko 8 sati prije podne — pojavi se princ Eugen na bojištu. Na

prelomu sopstvene linije, od prilike kod današnjeg Δ 249 VK. Vračara, odjednom se pojavljuje princ-vojskovođa, opkoljen svim onim sjajnim volonterima prvih porodica srednje Evrope, na najvažnijoj tački krize. Odjednom se diže magla i pogledu vojskovođe ukaza se slika cjelokupnog bojišta. On vidje veliku prazninu u borbenoj liniji, u koju su se sručavale neprijateljske čete, i vidje kritični položaj, u kome se nalazaše carska vojska. Odmah dobi zapovjest za napad drugi odjel, koji je stajao pod zapovjedništvom feldcajgmajstora princa Braunschweig-Bevernskog. Nadiranje je bilo upravljeno na Bajdinski vis (turska velika artiljerija) s bataljunima Harrachovim i pješadijom Hollsteinskom pod vodjom maršala Plischawa. Grof Wallis nastupio je s pukovima Jung-Daun i Bevern lijevo, bataljuni pukova Neipperg, Friedrich Württemberg, Auspach, Franz Lothringen i Hessen pod vodstvom maršala princa Hollstein-Becka, desno odatle i svi se oboriše na taj vis i osvojiše na juriš najprednju artiljeriju, koja je mogla biti od prilike na Zelenom brdu. Ispred pravog artiljerijskog položaja postavio je protivnik tri paralele. Već borba oko prve paralele vodjena je s velikim ogorčenjem. Braunschweigski princ naredi, da 16 topova izidju naprijed i da ospu najžešću vatru. Potišteni desnim krilom carske vojske, kretale su se neprijateljske mase prema velikoj bateriji na Bajdinom visu, da se odavde najžešće odupru. Na tu masu udario je napad princa Württembergškog. Njegove čete budu bijesno napadnute od strane neprijatelja i dospješe u vrlo opasan položaj. General O'Dwyer*) nastupio je kao pojačanje sa po jednim bataljunom bavarških pukova Kurprinz i Lerchenfeld i sa dva batalijuna Arenbergove pješadije. Izgleda, da su ovdje djelovale i čete maršala Maffeija iz drugog odjela, jer se spominju u jednom izvještaju. Carske čete, koje su se već nalazile na visu, pretrpjele su velike gubitke. Deset grenadirskih satnija i dva konjička puka štitili su ovdje lijevi bok. Kad bavarški bataljuni generala O'Dwyera u pratnji bavarških i hessenskih bataljuna maršala Maffeija prodriješ u ovalno ušančenje na Ekmekluku, otpor protivnika ovdje bijaše slomljen. Slavnim vojnicima iz Bavarske pripada veliki dio slave u toj velikoj bitci kod Beograda.

* Kasnije prvi ženijski direktor Beograda. 1739. godine pogubljen je mačem u donjoj tvrđavi Beograda, što je prerano ustupio Niš Turcima.

Bio je to veliki momenat, kad je veliki vojskovođa princ Eugen, ponosen značajem odlučujućeg trenutka, stao na čelo svojih kirasirskih pukova i ove lično predvodio u napad. Tom prilikom je na sreću samo lako ranjen u mišicu.

Uz usklrike oduševljene vojske pojavi se sada princ Eugen na Bajdinom visu, da oda zaslužen priznanje hrabrim pobjediocima. Sa zauzimanjem toga visa bila je odlučena pobjeda carskog oružja.

Najveću hvalu zaslužuje požrtvovna i ogorčena borba desnog carskog krila, vodjena u prvim satima iz jutra pod zapovjedništvom princa Starhemberga i maršala Palfyja.

Odlučno po ishod bitke bilo je upadanje u istu drugog odjela u najkritičnijim momentima, koje je upadanje naredio princ Eugen. Kad je letnje sunce punim sjajem obasulo brda srpska, ono je svijetlilo i divnoj pobjedi carskog oružja.

Turci su se s divnom hrabrošću borili. Janjičari su požnjeli slavu. Oni su vješto iskorišćavali svoju nadmoć, njihovi napadi bili su najžešći i ne jedanput izgledaše, da će im se osmjehnuti ratna sreća.

General grof Hamilton i pukovnik Plosasone doniješe vijest o slavnoj pobjedi kod Beograda caru i bavarskom izbornom knezu.

Ukupni gubitak carske vojske u toj bitci iznosio je u mrtvima i ranjenima 17 generala, 26 stožerna časnika, 287 viših časnika i 5000 vojnika. J. pl. Hammer cijeni u svojoj povjesti turske carevine gubitak Osmanlija na 10.000 mrtvih, 5000 ranjenih i 5000 zarobljenih.

Po drugim navodima, koji s toga izgledaju vjerovatni, što je turska vojska tako potučena, da se nije mogla više pojaviti na bojištu, iznosio je taj gubitak turski preko 25.000 ljudi, 131 top, 35 teških kumbara, 9 konjskih repova (obilježje paša) i 54 zastava, što je sve ostalo u rukama pobjedioca.

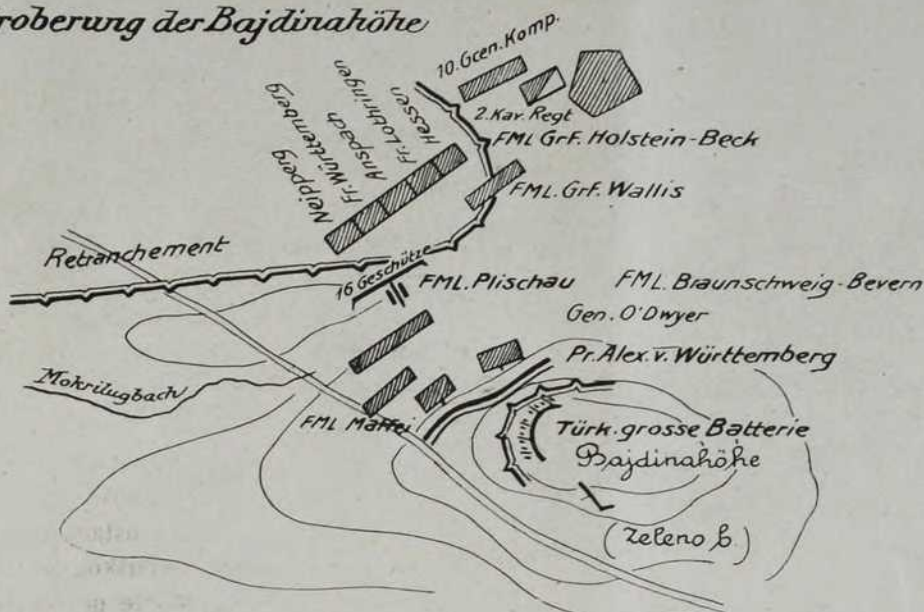
Medju ranjenicima su se nalazili princ Eugen, maršal grof Palfy; feldcajgmajstor princ Braunschweig-Bevernski; maršal knez Lobkowitz podlegao je kasnije svojim ranama. Bitka kod Beograda 1717. broji se u najdivnije lovorove vijence, koje je vojska sebi tako često splela.

Posljedice te bitke bile su odlučujuće. Već 17. avgusta ponudio je zapovjednik Beograda, Mustafa-paša, princu predaju, koja je ponuda i primljena. Još istog dana lepršala se bijela zastava na tvrđavi. Dva turska časnika pojavili se u logoru prinčevom. „Darul Djihad“, „Dom rata“ pao je. Već 18. avgusta posjedoše carske čete kapije, a 22. avgusta napustiše 25.000 sposobnih boraca tvrđavu, o koju se tako često proljevala krv, ostavljajući svoje oružje u rukama pobjedioca i odoše preko Smedereva za Niš. Predajom Beograda i tamošnje mornarice plijen se povećao za daljih 534 topa i 69 kumbara.

Ali i ratni pohod bijaše ovom bitkom od 17. avgusta završen. Brzo jedno za drugim padoše sva utvrđena mjesta u sjevernoj Srbiji i sjevernoj Bosni, turska se vojska više ne pojavljivaše na bojnopolju i mirom požarevačkim u julu 1718. dobio je car bez daljih

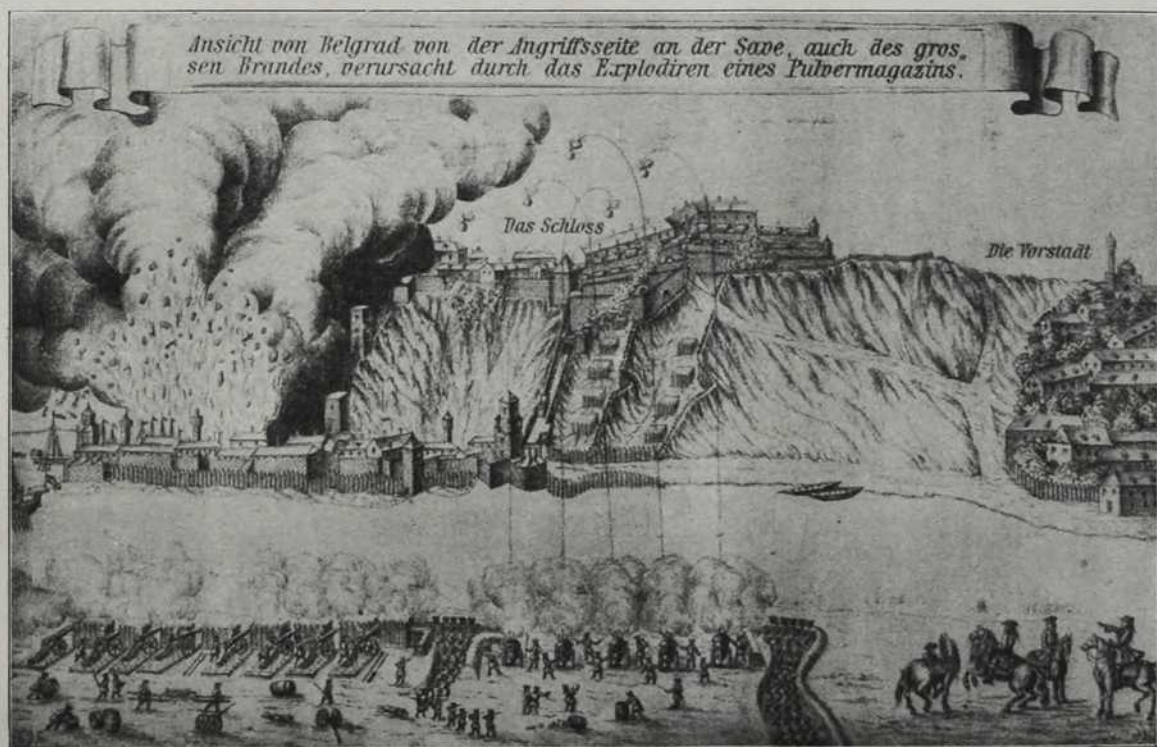

Eroberung der Bajdinahöhe

jačih borbi Tamiški Banat, Malu Vlašku, Vidin, Srbiju do sjeverno od zapadne Morave i sjeverni dio Bosne. Borba, koja je s malim prekidima vodjena 200 godina između careva iz doma Habsburškog i sile Osmanlija, bila je

time konačno riješena i lagano se počeo na pobjedu od 16. avgusta 1717. razvijati prijateljski odnos, koji se danas, poslije 200 godina pretvorio u vjerno oružano bratimstvo u nevolji i pobjedi.

Izgled Beograda s napadajuće strane na Savi, kao i velikog požara nastalog eksplozijom jednog municionog skladišta.

ZNAČAJ PRINCA EUGENA SAVOJSKOG ZA AUSTRO-UGARSKU.

Kad je „sunčani“ kralj Louis XIV. konačno odbio molbu „maloga abea“ za kakvo mjesto u francuskoj vojsci, on je tako reći potpisao smrtnu presudu svojim sopstvenim dalekosežnim planovima, koji su od ujedinjene, velike i moćne Francuske trebali da stvore svjetsku silu. Jer onaj, koji je te planove po-

11. septembra 1697. on pobjedonosno odlučio rat, u kome je kod Beča prije 13 godina otpočeo svoju sjajnu karijeru.

Uzaludna su bila za to vrijeme sva mamljenja i sve prijetnje „sunčanog kralja“, da ovu novu zvijezdu, čiji je značaj sad dobro upoznao, zadobije za sebe.

Turke i zauzeo Beograd. Smrću njegovom u godini 1736. izgledalo je, da će se njegovo djelo srušiti i da se austrijska zvijezda nalazi u opadanju. Turci oteše od carske vojske veliki dio zauzetih mjesta, medju ovima (i ako tek poslije ugovorenog mira) i Beograd, ma da se tad carska vojska borila u savezu s Ru-

Princ Eugen u bitci kod Beograda 16. avgusta 1717.

Sa originala iz c. i k. ratnog arhiva u Beču.

brkao, nije bio niko drugi, do glavom onaj prezreni, neugledni „mali abea“, koji je svoj uvrijedjeni ponos, svoju junačku dušu i svoj mač ponudio caru kao prirodnom protivniku dalekosežnih planova francuskoga kralja.

Car Leopold II., dobar poznavalac ljudi kao svi stari Habsburgovci, upoznao je u neuglednom 20-godišnjem čovječuljku velikog ratnika i dodijeli ga vojsci vojvode Karla Lotrinškog u svojstvu zapovjednika dragonskog puka, koji je junačkom smrću brata princa Eugenija kod Petronela ostao bez zapovjednika.

Odranbena bitka kod Beča u septembru 1683., kao rješavajući preokret u borbi između krsta i polumjeseca, bila je za mladog princa prva borba, t. zv. krštenje vatrom. Idućih 14 ratnih godina protiv Turske, odnosno protiv s njom udruženog „najhrišćanskijeg“ kralja zemlje, koja je koračala uvijek na „čelu civilizacije“, pa koja i danas „brani najviša kulturna blaga čovječanstva“ protiv „varvara“, dolazio je princ u teškim borbama na sve viši položaj, tako da je u bitci kod Sente

Kad je pak Louis XIV. htio da prigrabi špansko nasljedstvo, onda je baš taj „mali kapuciner“ — kako vojnici nazivahu svog ljubljenog vojskovođu i to zbog njegovog rado nošenog kratkog, prostog i ugasitog kaputa — bio onaj, koji je ne samo spriječio dalekosežne planove francuskog kralja, nego mu je čak oteo i veliki dio španskog nasljedstva u korist Habsburške dinastije. Carpi, Chiari, Luzzara, Höchstatt, Cassano, Turin, Odenarde, Malgaquet za sva su vremena sjajna imena u slavnoj povjesnici austro-ugarske vojske. Moćna, u sebi ujedinjena, svim mogućim sredstvima izvrsno snabdjevena i čuvenim vojskovodjama odlično predvodjena francuska vojska skrhalo se pred slabim, većinom loše oružanim, često puta izgladnjelim četama, koje je princ Eugen mogao da joj stavi nasuprot. Tako je Eugenijeva slava natkrilila slavu svih čuvenih i dostabrojnih vojskovodja onoga doba.

Ali popularnija od tih podviga starijeg junačkog doba Austro-Ugarske očuvala se u nas slava princa Eugenija, što je pobijedio

sijom i mnogobrojnim njemačkim državama. Jedan dio talijanskog posjeda već je prije dopao francuskim štićenima, i kad car Karlo po gubitku Srbije gorko uzviknu: „Zar nas je s Eugenom ostavila i sva sreća naša?!“ pa zatim i umro, onda su neprijatelji, pohlepni za osvajanjima prijetili, da staru državu raskomadaju. Izgledaše da je samo kakvo čudo može spasti, i to se čudo i zbilo! Izvršio ga nije u suštini stvari uzevši niko drugi, do baš veliki Savojac.

Jer on je umio slaboj carskoj vojsci da ulije duh, koji se inače strogom disciplinom prignječen, samo medju velikim muževima i u nesreći potpuno razvijao; ulio joj je duh ćutljivog, skromnog, skoro kaludjerskog trpljenja i pokoravanja, ali duh, koji u vezi sa samoprijegorevanjem i samopouzdanjem, oslobođen velikim opasnostima svih okova, izvajdaje najdivnija djela.

Daleko bi nas odvelo, da ovdje navodimo ogromnu razliku između sredstava, kojima raspolagahu car s jedne i „sunčani kralj“ s druge strane. Dovoljno je da navedemo, da

je Francuska imala dvaput toliko stanovništva, koliko su imale carske nasljedne zemlje s Češkom i Ugarskom zajedno, a samo na ove je car i mogao sasvim ili djelimično računati. Ali, dok je Louis XIV. sve pomoćne izvore svoje zemlje kao apsolutan vladalac potpuno iskorišćavao, dok je svoju vojsku — i poslije svakog sretno ugovorenog mira — dalje usavršavao, uvećavao je i svagda svima potrebama snabdjevao, dotle je u habsburškim nasljednim zemljama sitničarska birokracija u zajednici sa tjesnogrudnim članovima zastarjelih staleških ustanova, — što su podjednako strahovali za svoju samostalnost, — svagda nastojali da poslije svakog ugovorenog mira odmah smanje i onako slabu i svagda rdjavo plaćenu i loše oružanu vojsku. Prinčeva je zasluga, što joj je to uvijek samo djelimično ispadalo za rukom. No postigla je ipak to, da je vojska „božanstvenog“ Louisa postala već najmanje dva i po puta brojno jača od vojne snage vladara „svetog rimskog carstva njemačke narodnosti“, kao što i to, da je vojska Louisa XIV. u svemu bila savremenije snabdjevena. — Još mnogo veća razlika bila je između vojske careve i sultane u brojnom pogledu. Ali je ovdje postojala bar ta razlika, što su zapadna vještina ratovanja i oružanje u po gdje kojem pogledu nadmašivale istočnu vještinu ratovanja i oružja, i ako su se Osmanlije dobro razumjevale u ratovanju, pa i vrlo dobro znali u najmanju ruku isto onako hrabro da se bore i da padaju, kao i ratnici „sunčanog kralja“. Pa ipak kraj svega toga postigla je carska vojska čitav niz pobjeda kod Sente, Hochstätta, Turina, Beograda i zadobila špansku Nizozemsku, Lombardiju, kraljevine obje Sicilije, Ugarsku, Banat, polovinu Bosne, Srbiju i Malu Vlašku!

To se imalo zahvaliti ne samo Eugenoj sjajnoj, genijalnoj vještini ratovanja, — koja je daleko izmakla ispred njegova pa i kasnijih vremena i koja je našla premca tek u velikom Napoleonu, — to se ima zahvaliti i velikoj prinčevoj organizatorskoj vještini i prije svega njegovoj plemenitoj čovječnosti. Kraj sve svoje veličine i značaja, pokraj svega svoga opsežnog znanja i umijanja kao državnik, vojskovođa i zaštitnik vještina i nauka, bez pretenzija, skroman, strog prema samom sebi, divne hrabrosti (ranjen je ne manje od 13 puta), — bio je on ne samo obožavan od svojih vojnika, već im je on služio i kao uzoriti primjer isto tako kao i njihovim vođama. Kao što on nije znao za nikakve preprijeke i za nikakvu brojnu nadmoćnost, takvi mu bijahu i njegovi vojnici. Kao što je on s njima dijelio svoj posljednji zaloga, kad je to moralo biti, i pravio dugove, tako je stradao i kuburio vojnik rado i voljno s njim i za njega. Tako je on postao duša svoje vojske, duša, koja ju je odvodila da stvara nečuvana djela i koja je živila u njoj i u svima, koji ga se sjećahu i koji bijahu vaspitani u njegovom duhu, čak i onda, kad je njegovo tijelo već odavna trunulo u grobnici crkve Sv. Stjepana.

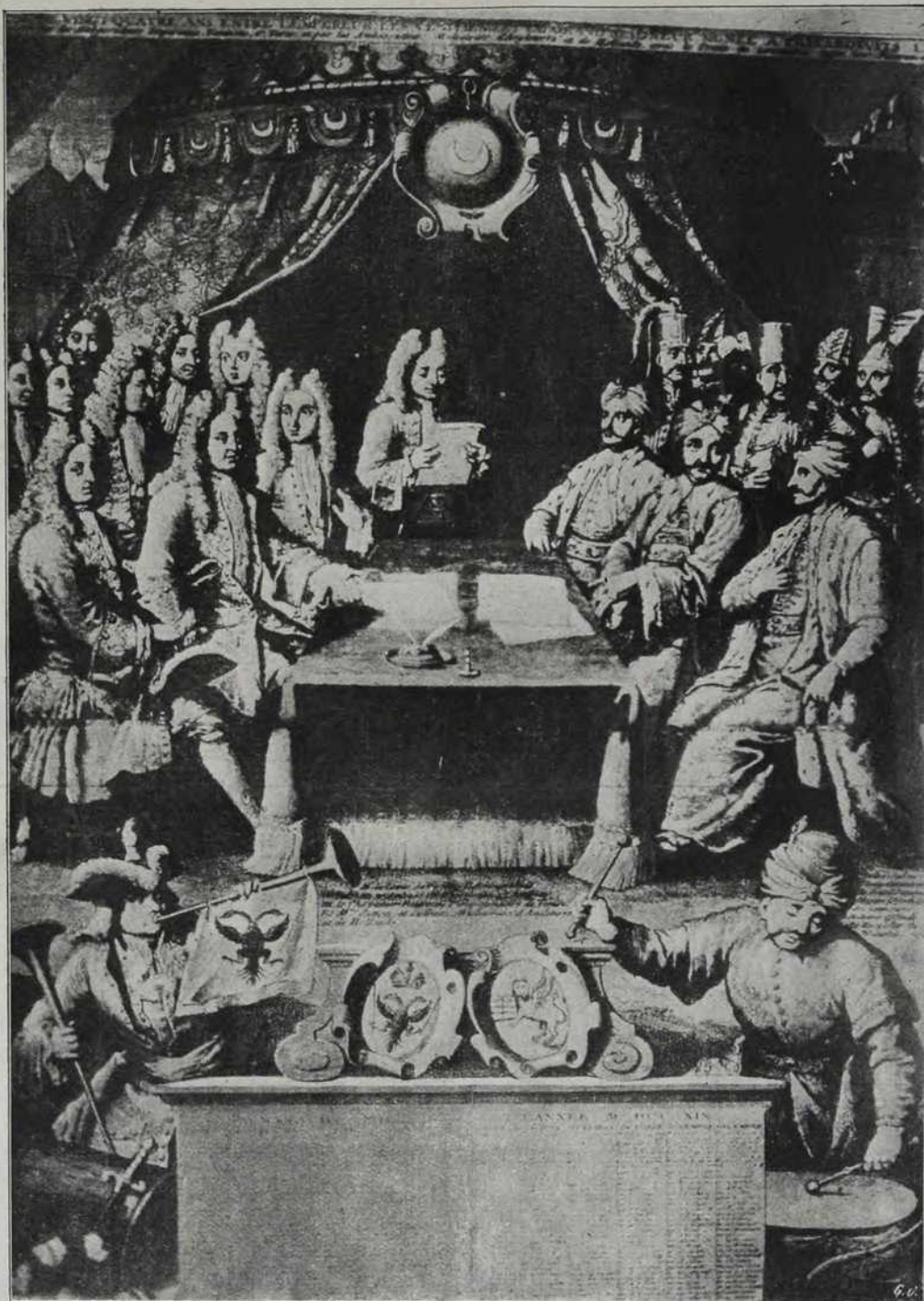
Ali ne samo u vojskovođi, već prije svega i u državniku Eugenu leži njegov značaj za Austro-Ugarsku. On je još tad ukazao Monarhiji put na istok. On je ne

samo osvojio i oslobodio Ugarsku od turskog gospodstva, već je i uvidio njezin značaj za budućnost cjelokupnosti monarhije. Ugarska je bila većinom neobrađena, kada ju je povratilo pobjedonosno oružje carevo. Svekolika Ugarska (bez Hrvatske) brojala je poslije požarevačkog mira 1 i po milijuna stanovnika, i ovi su živjeli najviše u njezinim zapadnim i sjevernim krajevima.

Zemlja između Dunava i Tise i zemlja od ove bijaše neobrađena pustara, sadašnji

ralata valjane generale, kao što bijahu Merey i Schlichting, koji nijesu bili samo odlični vojnici, već i oprezni organizatori i sjajni upravni talenti. Vojnička uprava naselila je zemlju njemačkim poljoprivrednicima, bare su isušene, rijeke regulisane, kanali prokopani i na mjesto pustare, otete od Turaka, niče cvjetajuća kulturna zemlja, žitnica srednje Evrope. Slično tome otpočelo se i u Srbiji i Maloj Vlaškoj, ali je beogradski mir od godine 1740., četiri godine po smrti Eugenoj

Utanačenje mira u Požarevcu 21. jula 1718.

Sa originala iz c. i k. Ratnog arhiva u Beču.

gradovi većinom nijesu postojali ili su bili neznatne naseobine ili utvrđeni zamci, u predjelu pored Segedina postajalo je veliko, danas nepoznato jezero, između Segedina i Temišvara bile su tri velike močvare, cio tamiški Banat imao je samo 560 naseobina, mnogo manje, nego što ih danas ima velikih jedna jedina županija banatska.

Iste takve prilike bile su i u Maloj Vlaškoj, pa ne mnogo povoljnije i u osvojenim krajevima Srbije i Bosne.

Dalekovidni pogled princa Eugena upoznao je veliku sposobnost razvića tih zemalja. Pa kad sad u ovom sjetskom ratu možemo da izdržimo, onda je i to u prvoj liniji zaslug velikog Savojsca. On je stavio na čelo tamiškog Banata i srijemskog gene-

postavio granice tom od njega započetom poslu.

I danas, 180 godina poslije Eugena, ovdje u Beogradu je opet vojna glavna gubernija spremna, da produži djelo velikog Savojsca, a da li će joj biti sudjeno i da ga konačno izvrši, naravno da ne zavisi u prvoj liniji od nje...

Ali ovdje kao i na polju u vojsci, koja kao i doba Eugenoj svuda pobjedonosno odljeva neprijateljima, vlada još nevidljivo, ali osjetno njegov duh, onaj duh, koji niti se kviri u dugotrajnom miru, niti zazire i pada u nesreći; onaj duh, koji još i danas ispunjava učenike najvećeg vojskovođe, kojega je Austro-Ugarska ikad imala i koji je osnovica

one vojske, što je u prkos svima napadima spolja i iznutra, u prkos sve zavidljive partijske svadje s oduševljenjem latila se oružja, kad ju je njezin stari carski i kraljevski ratni gospodar poslije dugog mira pozvao na oružje i koja, nikad nesavladana, plete nove lovorove vijence svojoj sjajnoj slavi noseći svoje zastave sve dalje i dalje.

Dugo mirnodobsko vrijeme prije rata nije bilo povoljno, da se pojavi onako moćna ličnost, kao što je ona velikog Savojsca, ma da je postojao jedan, koji je u mnogo čemu ličio na princa i na koga su većim dijelom bili s povjerenjem upravljani pogledi i naroda i vojske. Ali i bez toga djeluje duh velikog muža, čiji krasni spomenik stoji danas pred carskim dvorom u Beču i kraljevskim dvorom u Budimu, u redovima nesavršenih austro-ugarskih junaka.

Neka bi nam se održao taj duh za sva vremena, na sreću uzvišenog vladara i otadžbine! To je želja i molitva svakog pravog vojnika o prvom rođendanu našeg mladjanog najvišeg ratnog gospodara, opet jednog Karla, kome neka je sudjeno, da požnje sve one plodove, koje je prije dva stoljeća posijao najveći državnik i vojskovođa Austro-Ugarske.

Izgled sa lijeve obale Save.

Današnji izgled Beograda.

Veliki trg sa univerzitetom.

KNJIGE IZ VELIKOG DOBA

Izradjene u c. i k. ratnom arhivu.

Uredjivane od pukovnika Aloisa Veltzé-a.

1914.—1917.

Izašle su ove knjige:

Naši časnici, nakladom Manzovom, Beč, njemački i magjarski;
Naši vojnici, nakladom Manzovom, Beč, njemački i magjarski;
Naš sjeverni front, nakladom Manzovom, Beč, njemački, magjarski, češki i poljski;
Austro-Ugarska pod oružjem, (mape 1—3), nakladom Griellovom, Budimpešta, njemački, magjarski, hrvatski;
Iz ratne radionice, nakladom Manzovom, Beč, njemački;
Junaci Crvenog Krsta, nakladom Manzovom, Beč, njemački;
Pod Habsburškim stijegom, (Dvije godine svjetskoga rata), nakladom Nelsteinovom, Berlin i Beč, njemački, magjarski, češki, poljski, francuski, engleski, švedski, danski, španjolski, bugarski;
Od Soče do Balkana, (Slike iz ratnih zemalja, Austro-Ugarske, svezak 1), nakladom Piperovom, München, njemački;
Ratni kalendar, nakladom fonda za udovice i siročad, Beč, njemački;
Slavni dani austro-ugarske odbranbene sile, (svezak 1), nakladom Manzovom, Beč, njemački i magjarski;
Počasna knjiga austro-ugarske odbranbene sile (Odlikovani u svjetskom ratu, svezak 1.), nakladom domov. arhiva, Beč, njemački i magjarski;
Na polju časti, (Slike i kratke vijesti o poginulima, tri sveska), komisiona naklada Seidel & Sohn, Beč, njemački.

Uskoro će izaći:

Nerazdjeljivo i neodvojivo (ilustrovana istorija svjetskoga rata, 1. svezak oko 800 stranica, događaji 1914. g. Dalji svesci slijede. Nakladom za „domov. literaturu“, Beč i Stuttgart, njemački i magjarski;

Naše borbe na jugu, nakladom Manzovom, Beč, njemački, magjarski, češki, poljski;
Slavni dani, svezak 2.—5., nakladom Manzovom, Beč, njemački;
Austro-Ugarska pod oružjem (mapa IV., ukupno 10 mapa sa 500 slika i 10 svezaka u tekstu), nakladom Griellovom, njemački, magjarski, hrvatski;
Slike iz ratnih zemalja Austro-Ugarske (svezak II. Koruška — Tirol, svezak III. Galicija, Poljska, Erdelj, Rumunjska), nakladom Piperovom, München, njemački.

U daljoj pripremi:

Rat i tehnika, nakladom knjižare Seidel & Sohn, Beč;
Biografija Nj. Veličanstva, nakladom knjižare Seidel & Sohn, Beč;
Nadvojvoda Friedrich, nakladom knjižare Seidel & Sohn, Beč;
Monumentum aere perennius, nakladom fonda za udovice i siročad, Beč;
Nagrada diploma, nakladom fonda za udovice i siročad u Beču i ureda za pomoć u ratu u Budimpešti;
„Lexikon“ svjetskoga rata, nakladom Rottera & Co., Beč (oko 15 svezaka).

Knjige „Donaulanda“. Naklada: Rotter & Co., Beč, njemački:

- Svezak 1. **Naš carski par**;
 „ 2. **Naši vojskovođe** (u više svezaka);
 „ 3. **Dvije godine odbranbenog rata** (Rat protiv Italije);
 „ 4. **Franjo Josip I. u slici**;
 „ 5. **Skadarski odio**;
 „ 6. **Štajerska 1914.—1917.**;
 „ 7. **Naše zaposjednute oblasti**;
 „ 8. **Naš narod pod oružjem**;
 „ 9. **Djelatnost Krautwaldove vojne skupine**;
 „ 10. **82. pješadijski puk u svjetskom ratu.** (Nastavlja se).